

Estlandssvensk Eestirootslane

Nummer 2 - 2015

Svenskdagen i Birkas - Rootsi päev Pürksis

Estlandssvensk/Eestirootslane

Utgiven av Estlandssvenskarnas Kulturförvaltning
 Väljaandja Eestirootslaste Kultuuriomavalitsus
 Rüütli 9
 10130 Tallinn
 Tel: +372 644 1921
 E-post: info@eestirootslane.ee
 Ansvarig utgivare/Vastutav väljaandja: Ülo Kalm

Redaktion/Toimetus
Ingegerd Lindström, redaktör, Toivo Tomingas, Jana Stahl
 Översättningar: *Ivar Rüütli*
 Tryck/Trükikoda: *Printon Printing House, Tallinn*

ISSN 2000-2416

Styrelsen i Estlandssvenskarnas Kulturförvaltning Eestirootslaste Kultuuriomavalitsuse juhtkond

Estlandssvenskarnas
 Kulturförvaltnings
 ordförande Ülo Kalm

Eestirootslaste
 Kultuuriomavalitsuse
 esimees Ülo Kalm

Kulturförvaltningens
 styrelses ordförande
 Jana Stahl

Omaavalitsuse juhatuse
 esimees Jana Stahl

Estlandssvenskarnas
 Kulturförvaltnings vice ordförande
 Ingegerd Lindström

Eestirootslaste
 Kultuuriomavalitsuse aseesimees
 Ingegerd Lindström

Ledamot i stiftelsen
 Karolina Ullman

Eestirootsi Kultuuri sihtasutuse
 liige Karolina Ullman

Ledamöter Kulturförvaltningen/Kultuuriomavalitsuse liikmed

Neeme Kari

Elna Siimberg

Raul Targamaa

Kai Tennisberg

Ledamot redaktionen
 Toivo Tomingas

Ajalehe toimetuse liige
 Toivo Tomingas

Kontakt med styrelsen/Juhatuse e-posti aadressid
förnamn@eestirootslane.ee/eesnimi@eestirootslane.ee

Kontakt med redaktionen/Toimetuse e-posti aadressid
förnamn@eestirootslane.ee/eesnimi@eestirootslane.ee

INNEHÅLLSFÖRTECKNING / SISUKORD

Sid/lk 3	Rapport från Kulturförvaltningen, <i>Ingegerd Lindström</i>
Sid/lk 4	Ledaren/Juhtkiri, <i>Ülo Kalm</i>
Sid/lk 5	Ledaren/Juhtkiri, <i>Jana Stahl</i>
Sid/lk 6	Svenskdagen i Birkas, <i>Ingegerd Lindström</i>
Sid/lk 10	Det händer saker på Ormsö, <i>Monica Ahlström</i>
Sid/lk 13	Odensholms byalag, <i>Lotta Odmar och Saga Adolfsson</i>
Sid/lk 16	Rickul/Nuckö Hembygdsförening, <i>Ingegerd Lindström</i>
Sid/lk 19	Rågövikens dagar, <i>Jana Stahl</i>
Sid/lk 21	Kultuuriomavalitsuse tegevusest, <i>Ingegerd Lindström</i>
Sid/lk 22	Återigen ett lyckat år på Aiboalnds museum, <i>Ülo Kalm</i>
Sid/lk 26	Ormsö Blod - aktiviteter i somras, <i>Toivo Tomingas</i>
Sid/lk 30	Presentation av Carl Russwurms "Eibofolke", <i>Toivo Tomingas</i>
Sid/lk 31	Aibotapeten på turné, <i>Lena Weesar</i>
Sid/lk 33	De kvarblivnas historier I, <i>Jana Stahl</i>
Sid/lk 38	Jubilarer/Till minne

Rapport från Kulturförvaltningen Ingegerd Lindström

Kulturförvaltningen höll sitt höstmöte lördagen den 10 oktober i Tallinn. Denna gång var det många som inte infunnit sig men vi blev till slut ändå beslutsamma.

Mötet startade med att ordförande Ülo Kalm hälsade alla välkomna men vände sig särskilt till en långväga gäst, professor David Smith från Glasgowe universitetet som var där som gäst och åhörare. David forskar i minoriteters autonomi och var redan under sommaren i Estland för att intervjuar Ülo.

Budget

Första punkten på mötet var den preliminära budgeten som presenterades för deltagarna och godkändes. Då beskedet från Kulturministeriet är att vi inte kommer att få någon höjning av bidraget till nästa år ändrade Kulturförvaltningen fördelningen mellan basbidrag och projektbidrag, så som Kulturförvaltningens vårmöte beslutade. Man ökade basbidraget och minskade projektbidraget.

Jana läste upp kriterierna för basbidragen. Det har inkommit

7 ansökningar i år. Tillsammans har föreningarna ansökt om 12 800 euro. Endast 8 000 euro är budgeterade. Dessutom har det inkommit ansökningar för olika projekt på 16 130 euro fördelat på 11 ansökningar. I budgeten är 6 000 euro avsatt för projekt. Förslaget som styrelsen lade fram godkändes av mötet. Budgeten för Dans- och sångfesten är utanför denna budget och även kompensation för deltagarnas transportkostnad.

2016 – ett valår

Nästa år är det val till Kulturförvaltningen igen. Valet kommer att hållas den 4-6 november 2016 och vi hoppas på stort deltagande. Jana presenterade hur tidigare vals deltagande varit. Från det första valet som låg på 75% deltagande har deltagandet sjunkit till endast 51,97%. Detta ligger nära gränsen för om valet kan bli godkänt eller ej och är lite oroande. Mötet ansåg att en av orsakerna kunde vara att vallokalen i Stockholm hade slopats och att alla som bodde i Sverige var tvungna att poströsta. Därför har nu valkommittén beslutat att be SOV

att få tillgång till lokalen på Roslagsgatan där det kan finnas folk som kan hjälpa till med poströstningen. Inför nästa års val måste vi också upplysa medlemmarna på minoritetslistan på flera olika sätt.

Sång- och dansfestival

Peeter Paemurru rapporterade att sånghäftet nu är klart. Det skall bara tryckas. Jana letar efter fonder för att söka bidrag från. Från Sverige har man ansökt om 150 000 SEK. Festens budget är preliminärt på 30 000 euro. Intresset för att medverka vid sångfesten är stort och flera körer har hört av sig och vill vara med.

Toivo talade om att biblioteket i Hapsal ordnar en utställning med böcker om estlandssvenskarna, torsdagstanterna planerar sy ormsö bingpong, en så kallad gåvopåse till deltagare.

I borgen kan alla Hembygdsföreningar ställa ut sina böcker och annat informationsmaterial och

fortsättning på sidan 15.

Ülo Kalm

ordförande

Estlandssvenskarnas Kulturförvaltning

Identitet

Identitet – en samling egenskaper, som gör objektet unikt jämfört med andra objekt. Identiteten kan också ses som en uppfattning om sig själv i sociala situationer och relationer. T.ex. tillhörighet i en nation, minoritetsgrupp, ett visst kollektiv, folkdanslag, modellflygklubb, hantverksklubb osv. I klartext omfattar din identitet allt som du har gjort, presterat och det som du tycker om dig själv eller som andra tycker. Oftast uppfattar vårt ego det sistnämnda som det viktigaste, dvs. det som andra tycker om oss. Personer som delar en gemensam

identitet, bildar en grupp. *Individ* är en person, en enskild person. Normalt avser individen en enskild person bland andra personer. Alltså, identiteten kan skapas och den är inte enbart begränsad till ens födelseort och blodsband.

Vad är det som gör att man vill tillhöra detta kulturområde som är så dåligt bevarat i de estländska landskapen och som många associerar med tappra vikingar och den gamla goda svensktiden? Det är roligt att känna sig behövd i varje socialt umgänge och denna känsla uppstår ur kulturförvaltningens intresse för gruppen och gruppens intresse för kulturarv. Oftast förnims denna erfarenhet (gruppkänsla) i direkt kommunikation, dvs. genom aktivt deltagande i gruppens gemensamma aktiviteter. Det är viktigt eftersom gruppen kan fungera endast på basis av sina medlemmars gemensamma intresse.

Vi inbjuder dig som har identifierat dig som estlandssvensk, och dina anhöriga och vänner, till estlandssvenskarnas tredje sång- och dansfest den 2 juli 2016 på inne-

gården av biskopsborgen i Hapsal. Nästa höst väljs också det nya kulturrådet till kulturförvaltningen som i sin tur utser dess styrelse, kulturrådets ordförande och vice ordförande. Om det är viktigt för dig att målmedvetet skydda, bevara och utveckla det estlandssvenska kulturarvet och återföreningarna med det estniska kulturområdet, så delta i valet. Dessutom förlorar du inget som individ även om du tycker att den historia som du känner till från den estlandssvenska kulturen eller om du anser den vara en del av din identitet, är en del av dig. Men i egenskap av gruppens medlem kan du göra din insats för en lyckad sång- och dansfest och estlandssvenskarnas bevarade gemenskapskänsla. Vi tackar er alla som har registrerat er i minoritetslängden eller på något annat sätt deltar i estlandssvenskarnas verksamhet eller känner intresse för vår verksamhet och känner behov och kan göra en insats för bevarandet av det estlandssvenska kulturarvet. Som kulturförvaltningens ledare hälsar vi er välkomna att delta i dessa evenemang för fortsatt gemensam och målmedveten verksamhet.

Estlandssvenskarnas Kulturbärare 2016

Hedersbenämningen Estlandssvenskarnas Kulturbärare utdelas årligen enligt reglementet för utmärkelsen. Under tidsperioden 1 april till 1 maj 2016 tar Estlandssvenskarnas Kulturförvaltning emot förslag om kandidater på e-postadressen info@eestirootslane.ee eller brevledes på adressen Rüütli 9, Tallinn 10130. Förslag kan inlämnas av alla oavsett om de är med i minoritetslängden eller inte, men nämnden ber er vänligen följa reglerna i reglementet.

Reglementet för utmärkelse "Estlandssvenskarnas Kulturbärare"

1. Detta reglemente reglerar utgivning av hedersbenämningen "Estlandssvenskarnas Kulturbärare" som ges ut av **Stiftelsen Estlandssvenskarnas Kulturförvaltning**. Tillsammans med hedersbenämningen följer Hans Pöhls-medalj.

2. Hedersbenämningen tillsammans med medaljen kan tilldelas en person, grupper av personer eller den juridiska person som främjar de estlandssvenska kulturtraditionerna i enskilda kategorier (konst, musik, hantverk), eller personer

(personerna) som på framstående sätt har bidragit till bevarandet av det estlandssvenska kulturarvet i flera olika kategorier.

3. Hedersbenämningen utses av nämnden bestående av rådet till Stiftelsen Estlandssvenskarnas Kulturförvaltning och styrelsen till Estlandssvenskarnas Kulturförvaltning.

4. Hedersbenämningen utdelas årligen. Nämnden kan besluta att dela ut 1–3 hedersbenämningar. Ifall en lämplig kandidat eller kandidater saknas, kan nämnden avstå från att utdela hedersbenämningen. Normalt fattas beslut om två

kandidater, företrädesvis så att kandidaterna tillhör olika åldersgrupper och är från Estland resp Sverige/annat utländskt land, beroende på estlandssvenskarnas bosättning i såväl Estland som Sverige.

5. Kandidat(er) kan föreslås av alla fysiska och juridiska personer men nämnden ber att man följer reglerna i detta reglemente.

6. Namn på personen (personerna) som fått benämningen offentliggörs på något estlandssvenskt sommarevenemang. Traditionellt handlar det om Svenskdagen eller Estlandssvenskarnas Sång- och Dansfest.

Jana Stahl
Omavalitsuse juhatuse esimees

Identiteet

Identiteet – omaduste hulk, mis teevad objekti unikaalseks võrreldes teiste objektidega. Samuti saab identiteeti käsitleda kui teadmist endast sotsiaalsetes olukordades ja suhetes. Näiteks kuulumine rahvusesse, vähemusgruppi, teatud kollektiivi, rahvatantsuansambli, mudellennundusringi, käsitööklubisse vms. (Allikas: Vikipeedia). Lihtsamalt väljendades on sinu identiteet kõik, mis oled teinud, saavutanud ja see, mida sa endast arvad või mida teised arvavad. Enamasti peab meie ego

kõige olulisemaks seda viimast ehk seda, mida teised meist arvavad. Ühise identiteedi omaks võtnud inimesed moodustavad kogukonna. Indiviid on isend, **üksikolend**. Tavaliselt mõistetakse indiviidi all inimest kui üksikut teiste inimeste seas (Allikas: Vikipeedia). Seega identiteeti saab endale luua ja see ei ole seotud ainult sünnikoha ja veresidemetega.

Mis on see, mis tekitab soovi kuuluda sellesse kultuuriruumi, mis Eestimaa maastikel nii vähe on säilinud ja paljude mõtetes seotub vahvate viikingite ja „hea rootsi ajaga“? Igas sotsiaalses suhtlemises on tore tunda end vajalikuna ja see tekib kultuuriomavalitsuse huvist kogukonna vastu ja kogukonna huvist kultuuripärandi vastu. Enamasti saab selle kogemuse (kogukonnatunde) vahetus suhtlemises ehk ise aktiivselt osaledes kogukonna ühistes üritustes. See on oluline, sest kogukond saab toimida ainult oma liikmete ühishuvist.

Kutsume sind, kes oled end identifitseerinud eestirootslasena ning sinu lähedasi ja sõpru, osalema 2. juulil 2016 Haapsalu Piiskopilinnuse suurel õuel toimuvale ja järjekorras kolmandale Eestiroots-

laste Laulu- ja Tantsupeole. Järgmise aasta sügisel valitakse ka uus kultuurinõukogu omavalitsusele, kes omakorda valib sellele juhatuse ja kultuurinõukogu esimehe ja aseesimehe. Kui sulle on oluline, et saaksime läbi kutuuri autonoomia sihipäraselt kaitsta, säilitada ja arendada rannarootslaste kultuuripärandit ja siduda seda uuesti Eesti kultuuriruumiga, siis tule kultuurinõukogu valimistele. Pealegi ei kaota sa sellest indiviidina isegi kui arvad, et see lugu, mis on just sulle tuttav rannarootslaste kultuurist või arvad sa selle olevat oma identiteedi osa, on just osa sinust, kuid olles selle kogukonna liige saad anda oma panuse laulu- ja tantsupeo ning valimiste õnnestumisse ja eestirootslaste kogukonnatunde säilimisse. Täname teid kõiki, kes olete end registreerinud rahvusnimekirja või olete muul moel seotud kogukonna tegemistega või tunnete huvi meie tegemiste vastu ning tunnete vajadust ja saate panustada rannarootsi kultuuripärandi säilimisse. Kultuuriomavalitsuse juhtidena ootame teid osalema eelpool nimetatud üritustel, et saaksime üheskoos eesmärgipäraselt edasi tegutseda.

Eestirootslaste Kultuurikandja 2016

Eestirootslaste Kultuurikandja tiitel jagatakse välja igal aastal vastavalt tunnustusstatuudile. Ajavahemikul 1. aprill kuni 1. mai 2016 ootab Eestirootslaste Kultuuriomavalitsus ettepanekuid kandidaatide osas meiliaadressil info@eestirootslane.ee või postiaadressil Rütüti 9, Tallinn 10130. Ettepanekuid võivad teha kõik olenemata nende kuuluvusest rahvusnimekirja või mõnel muul alusel, kuid komisjon palub jälgida statuudis toodud reegleid.

„Eestirootslaste Kultuurikandja“ tunnustusstatuut

1. Käesolev tunnustusstatuut reguleerib Eestirootslaste Kultuuriomavalitsuse Sihtasutuse tunnustuse „Eestirootslaste Kultuurikandja“ (nominendid Hans Pöhli medalile) välja andmist.
2. Tiitel koos medaliga võidakse määrata rannarootsi kultuuritraditsioone tutvustavale isikule, isikute grupile või juriidilisele isikule erinevates kategooriates (kunst, muusika, käsitöö jne.) või

rannarootsi kultuuripärandit silmapaistvalt säilitanud ja arendanud isiku(te)le, kes on tegutsenud mitmes valdkonnas.

3. Tiitli määrab komisjon, mille koosseisu kuuluvad Eestirootslaste Kultuuriomavalitsuse Sihtasutuse nõukogu ja Eestirootslaste Kultuuriomavalitsuse juhatuse.

4. Tiitlit antakse välja iga-aastaselt. Komisjon võib otsustada välja anda 1-3 aunimetust. Juhtudel, kui tiitli vääriline kandidaat või kandidaadid puuduvad, võib komisjon otsustada aunimetust mitte välja kuulutada. Tavakorras tehakse otsus kahe kandidaadi osas ja eelistades

lõppvalikut, kus kaks kandidaati on erinevatest vanuserühmadest ning üks Eestist ja teine Rootsis või mujalt välismaalt (arvestades eestirootslaste kogukonna paiknemist nii Eestis kui ka Rootsis).

5. Kandidaati või kandidaate võib esitada igaüks olenemata tema kuuluvusest rahvusnimekirja või mõnel muul alusel, kuid komisjon palub jälgida käesoleva statuudi reegleid.

6. Komisjon kuulutab tiitli saaja(d) välja ühel eestirootslaste suveüritusel. Traditsiooniliselt on selleks Rootsi Päev või Eestirootslaste Laulu- ja Tantsupidu.

Sommaren/Suvi 2015

Svenskdagen i Birkas

Ingegerd Lindström

Svenskdagen anordnas av Estlands-svenskarnas Kulturförvaltning och startade redan 2008 med den första Svenskdagen, också den i Birkas. Under åren har dagen firats på Ormsö, i Tallinn och i Hapsal. Lördagen den 25:e juli firades årets Svenskdagen i Birkas. Vädret var strålande och det var mycket folk på plats. Dagen började inne i kultursalen i kommunhuset i Birkas där salen var fylld av besökare. Programmet började med hälsningsanföranden av Ülo Kalm, vicekansler Anne-Ly Reimaa från Kulturredpartementet, Sveriges ambassadör i Estland, Anders Ljunggren och kommundirektör Triin Lepp.

Anne-Ly Reimaa tackade alla för att man höll språket och kulturen vid liv. Trots att de flesta estlandssvenskar idag lever i Sverige så är det värdefullt att de värnar om sitt kulturarv i Estland. Man har gjort i ordning kyrkor och minnesmärken, bildat nya estlandssvenska föreningar och återupprättat gamla föreningar i Estland. Aibolands museum har en stor och viktig roll i att bevara den estlandssvenska kulturen menade hon. Anne-Ly Reimaa sade också att i Estland finns idag många olika minoriteter av vilka estlandssvenskarna är en av två som har fått kulturautonomi.

Ambassadör Anders Ljunggren sade att en viktig del för att bevara estlandssvenskheten i Estland är det svenska språket. Han sade att det fanns ett tiotal skolor i Estland som lärde ut svenska, Nuckö gym-

*Kultursalen i Birkas var fullsatt.
Foto: Ingegerd Lindström*

nasium är ett av dessa. Han sade också att de finlandssvenska fonderna har gett estlandssvenskarna många bidrag och han ser gärna att en sådan fond upprättas mellan Sverige och Estland också. Han vill verka för att en sådan fond bildas.

Sång, musik och dans

Efter dessa två inledningstal spelade och sjöng Sofia Joons och Nuckö folkdanslag dansade ett antal danser. Kommundirektör Triin Lepp hälsade alla välkomna till Birkas och sade att hon var glad åt att dagen förlagts till just Nuckö med sin estlandssvenska bakgrund.

Mer folkdans blev det och även sång av Nuckö kvinnoansambel. De sjöng flera svenska visor och även en av skalden Mats Ekman.

Årets Kulturbärare

Som avslutning inne i kultursalen delades för första gången ut förtjänsttecken till två personer som gjort stora insatser för att bevara den estlandssvenska kulturen och för att de fört ut informationen om estlandssvenskarna i Estland. De två som fick utmärkelsen var Endel Enggrön och Ivar Rüütli. Endel Enggrön, som är född på Rågöarna, utvaldes för sitt arbete med att föra fram och bevara Rågöarnas musikkultur och dess historia. Ivar Rüütli fick sin utmärkelse för det arbete han gjort genom att översätta flera böcker om estlandssvenskarna från svenska till estniska och för hans djupa kännedom om estlandssvenskarna som han använt som bland annat Nuckö gymnasiums första histo-

rielärare och rektor för Pasklepa folkhögskola. De fick ta emot Hans Pöhls medlaj, en nyligen framtagen medalj för detta ändamål.

Utomhusaktiviteter

När inledningen var klar inne i kultursalen fortsatte aktiviteterna utomhus. Där fanns bokbord och hantverk. De enda estlandssvenska föreningarna från Sverige som var representerade med bok- och informationsbord var Rickul/Nuckö Hembygdsförening och SOV. Lite synd att inte andra svenska hembygdsföreningar fanns representerade på denna svenskdag. Men intresset var stort för våra böcker och för den information som gavs. Bredvid oss stod S:t Mikaelskyrkan i Tallinn, SOV Estland och Karolina Ullman informerade om Svenska Skolföreningen i Estland som erbjuder kompletterande svenska i enlighet med svenska Skolverkets kursplan för svensktalande barn i Estland. Karolina hade också sammanställt en tipspromenad som flera provade på.

I raden vid sidan av föreningarna stod lokala hantverkare och sålde sina verk. Där kunde man

Eesti Filharmoonia Kammerkoor gav oss en underbar avslutningskonsert.

Fotot: Ingegerd Lindström

handla smycken, ljus, vackert målade stövlar, trasmattor, reflexer, keramik med mera. Dessutom fanns det rökt korv och rökt kött att köpa samt kaffe och kaka. Många var de besökare som handlade och gick runt och tittade.

Framför kommunhuset blev det mer folkdans av ett folkdanslag från Tallinn, Urleigarid. De hade tillsammans med dansare från Rågö folkdanslag övat in flera rågödanser. De fick med sig publiken genom att bjuda upp dem som stod runt och tittade och flera fick visa sina danstalanger. Några som bjöds in att dansa var Nils Sjölund och Gun Pella, medlemmar i Rågö folkdanslag, som i sina vackra folkdräkter gärna deltog i dansen.

Nucköloppet

Samtidigt som Svenskdagen firades passade

man på att hålla Nucköloppet. En löptävling där deltagarna kunde välja att springa 3 km eller 10 km. Barnen kunde springa 1 km. I vuxengruppen som sprang 10 km var det 7 deltagare varav 2 kvinnor. Vinnare i den klassen var Urmas Arro. I gruppen som sprang 3 km var det 5 deltagare varav 3 kvinnor. Vinnare där blev Gustav Tomingas.

Kaitseliit var också på plats och anordnade aktiviteter för barnen. Bland annat fick barnen åka på flaket till en av deras lastbilar.

Konsert i Nuckö kyrka

Dagen avslutades vid och i Nuckö kyrka. Först samlades besökarna vid frihetsmonumentet på kyrkogården där Partik Göransson höll en kort bön och Ülo Kalm tände ett ljus. Sedan fortsatte man fram till Johan Nymanns grav där man också tände ett ljus. Därefter bänkade alla sig i kyrkan för att lyssna på Eesti Filharmoonia Kammerkoors konsert. En underbar konsert som blev en fantastisk avslutning på en väldigt fin och lyckad dag.

Endel Enggrön och Ivar Rüütli.

Foto: Ingegerd Lindström

Rootsi päev Pürksis

Ingegerd Lindström

Rootsi päeva korraldajaks on Eestirootslaste Kultuuriomavalitsus. Traditsioon sai alguse esimese Rootsi päevaga, mis toimus 2008. aastal samuti Pürksis. Aastate jooksul on seda päeva tähistatud Vormsis, Tallinnas ja Haapsalus. Laupäeval, 25. juulil tähistati tänavust Rootsi päeva Pürksis. Ilm oli imeilus ja kohal oli palju rahvast. Päev algas Pürksi rahvamaja saalis, mis oli külalisi täis. Programm algas Ülo Kalmu, Kultuuriministeeriumi asekantsleri Anne-Ly Reimaa, Rootsi suursaadiku Anders Ljunggreni ja Noarootsi vallavanem Triin Lepa tervitussõnavõttudega.

Anne-Ly Reimaa tänas kõiki rootsi keele ja kultuuri elushoidmise eest. Ehkki praegu elab enamik eestirootslasi Rootsis, tuleb hinnata nende panust oma kultuuripärandi kaitsmisel Eestis. Korrastatud on kirikuid ja mälestisi, asutatud uusi ühinguid ja taastatud vanu. Suur ja tähtis roll eestirootslaste kultuuri säilitamisel on Rannarootsi muuseumil. Anne-Ly Reimaa sõnul on Eestis palju eri vähemusrahvusi, eestirootslased on üks kahest, kes on saanud kultuuriautonoomia.

Rootsi suursaadik Anders Ljunggren ütles, et tähtis osa Eesti rootsluse säilitamisel on keelel. Tema sõnul on Eestis kümme-kond rootsi keelt õpetavat kooli, sh Noarootsi gümnaasium. Suur toetust on eestirootslased saanud soomerootsi fondidest ja ta näeks heameelega taolise fondi asutamist ka Rootsi ja Eesti vahel ning aitaks taolise fondi loomisele igati kaasa.

Riguldi-Noarootsi Kodukandiühingu ansambel koos Ürgleigarite lõõtsamängijatega.

Foto: Ingegerd Lindström

Pärast avakõnesid mängis ja laulis Sofia Joons ning tantsis Noarootsi rahvatantsurühm. Vallavanem Triin Lepp soovis kõigile tere tulemast Pürksisse ja väljendas oma rõõmu päeva korraldamise üle just rannarootsi alal Noarootsis.

Seejärel taas rahvatants ja muusika Noarootsi naisansambli esituses, kes kandsid ette mitu rootsi laulu ning ka ühe rahvalaulik Mats Ekmani loo.

Rahvamaja saalis toimuva lõpetuseks jagati välja esimesed teenetemärgid kahele isikule, kes on andnud eestirootslaste kultuuri säilitamisse suure panuse ning tutvustanud eestirootslasi Eestis. Tunnustuse saajateks olid Endel Enggrön ja Ivar Rüütli. Pakri saarel sündinud Endel Enggrön nimetati laureaadiks tegevuse eest Pakri saarte muusikakultuuri ja selle ajaloo tutvustamisel ja säilitamisel. Ivar Rüütli sai tunnustuse rannarootslastest kõnelevate raamatute tõlkimise eest eesti keelde ning

oma sügavate teadmiste eest rannarootslaste kohta, mida kasutas mh Noarootsi gümnaasiumi esimese ajalooõpetaja ja Paslepa rahvaülikooli juhatajana. Tunnustuse saajatele anti üle äsjaasutatud Hans Pöhli medal.

Pärast sissejuhatava osa lõppu jätkusid üritused väljas. Seal asusid raamatu- ja käsitööletid. Ainsate Rootsist tulnud eestirootslaste ühingutena olid oma raamatu- ja infoletiga esindatud Riguldi-Noarootsi kodukandiühing ja SOV. On veidi kahju, et teisi Rootsi kodukandiühinguid sellele Rootsi päevale ei jõudnud. Kuid huvi meie raamatute ja esitatud info vastu oli suur. Meie kõrval oli Tallinna Rootsi-Mihkli kirik ja SOV Eesti. Karolina Ullman tutvustas Rootsi Kooliühingut Eestis, mis korraldab Eestis elavatele rootsikeelsetele lastele Rootsi õppekava alusel täiendavat keeleõpet. Karolina oli ette valmistanud ka maastikumängu, mille proovisid ära paljud.

Ühingute kõrval seisis reas kohalikud käsitöölised, kes müüsid oma töid. Osta sai ehteid, küünlaid, maalingutega kalosse, kaltsuvaipu, helkureid, keraamikat jm, lisaks suitsuvorsti ja sinki ning kohvi ja kooki. Ostjaid ja niisama ringivajatajaid oli palju.

Vallamaja ees esines Tallinna rahvatantsurühm Ürgleigarid, kes olid koos Pakri rahvatantsurühma tantsijatega selgeks õppinud mitu Pakri tantsu. Kutsudes pealtvaatajad tantsima, tõmmati sellesse ka publik. Oma tantsuoskust näitasid nii mõnedki. Tantsulekutsutute hulgas olid Pakri rahvatantsuansambli liikmed, kaunites rahvariides Nils Sjölund ja Gun Pella.

Rootsi päevaga üheaegselt joosti ka Noarootsi jooksu. Tegemist

on jooksuvõistlusega, millest osavõtjad võivad valida 3 või 10 km distantssi vahel. Lapsed jooksid ühe kilomeetri. 10 km jooksnud täiskasvanute rühmas oli seitse osavõtjat, neist kaks naist. Rühma võitjaks osutus Urmas Arro. Kolm km jooksnute grupis oli viis osavõtjat, neist kolm naist. Võitis Gustav Tomingas.

Kohal oli ka Kaitseliit, kes korraldas tegevusi lastele, keda sõidutati mh veoauto kastis.

Päev lõppes Noarootsi kiriku juures ja sees. Kõigepealt kogunesid külalised kalmistule Vabadussõja monumendi juurde, kus Patrik Göransson pidas lühikese palvuse ja Ülo Kalm süütas küünla. Seejärel mindi edasi Johan Nymanni hauale ja süüdati küünal sealgi. Pä-

rast seda võtsid kõik istet kirikus, et kuulata imelist Eesti Filharmoonia Kammerkoori kontserti, millest pani väga toredale ja õnnestunud päevale fantastilise punkti.

Rootsi päeva ajal toimus ka Noarootsi jooksu.

Foto: Ingegerd Lindström

Müügihoos. Eveli Kaur – üks kohalikest käsitöölisest.

Vallamaja ees esinesid Ürgleigarid, kes kaasasid tantsu nii mitmeidki külalisi.

Det händer saker på Ormsö

Monica Ahlström

Ny brandstation och ny färja

Alldeles innan vi åkte från Sverige till årets talko hade man invigt en ny brandstation i Hullo. Den har plats för tre brandbilar och det känns bra att man har ordnat så att eventuella skogsbränder inte ska orsaka alltför stor skada. Den 1 juni började den nya färjan "Ormsö" trafikera Rohuküla och Sviby. Den tar något fler bilar än den gamla, men den stora vinsten är den trevliga sittsalongen med cafeteria; ljus och luftigt och med fri Wi-Fi. Restiden är densamma.

Kommunen ordnade marknad i Rälby på lördagarna under sommaren. Under en av dem fick Egils kvarn en namnskyt. Egil Hamnholm byggde en kvarn hemma i Stockholms skärgård och fraktade den sedan till Ormsö, där den sattes upp i Rälby.

Årets talko

Vi var en grupp på ca 20 personer som deltog ännu en gång med att ställa i ordning hembygdsgården i Sviby inför sommarsäsongen. Varje år finns något av större eller mindre arbete att utföra. Det nybyggda Stallet, byggt på det gamla stallets plats, är idag en värdefull och viktig lokal för utställningar och sammankomster. Ett fint pentry och en kontorslokal finns också ordnat. Förra året fick Vormsi kodukandi ühing VKÜ (den lokala Ormsöföreningen) ta emot en gåva i form av stolar och bord som kommer väl till pass här. I år hade kulturgruppen ställt samman en mindre utställning än de tidigare tre åren. Den visade i

bild och text det arbete som genomfördes för över 25 år sedan med att återställa S:t Olofs kyrka. En stor drivkraft var Samfundet för Estlandssvensk Kultur (SESK) med Ain Sarv och Ants Varblane som motorer. I Sverige var det många frivilliga som ställde upp med arbetskraft och gåvor. I Stallet fanns kopian av Aibotapeten hela sommaren, mycket uppskattad av besökarna, ett stort tack till Aibolands museum! Vi har även fått löfte att ha den ett år till.

*Parkbänk i ormsöstil.
Foto: Monica Ahlström*

Under talkot kompletterades Pearsgården med en nybyggd gårdsgård, förnämligt uppförd av Timo och Marja Leskinen. Nu känns gården ännu mer som en klassisk ormsögård i 1930-talsstil. Vi hade nöjet att få ett spontant besök av en amerikan, Mark Hillman från Seattle, på cykel. Han har finlandssvenska rötter och gör cykelresor i Finland, Sverige och numera även i Estland. Han blev mycket

imponerad och överraskad av den estlandssvenska historien vilket han skrivit om på reseguiden på internet, Trip Advisor. Sök på Vormsi!

Sommarläger med estlandssvenska förtecken

För första gången, men förhoppningsvis inte den sista, anordnade några frivilliga ormsöbor ett sommarläger för barn med 38 barn i åldern 7-14 år och de verkar ha haft mycket roligt. De fick prova på att spela talharpa, göra korv, knyta nät, lära sig 100 ord på ormsösvenska med mera. Man kan skicka en intresseanmälan (på engelska eller estniska) för nästa års läger före den 1 maj till Kaia Oper: kaiaoper1@gmail.com

29 juli på kyrkbacken: Ormsödräkter modell äldre och yngre

Ormsödagarna

Den viktigaste dagen på året för många ormsöbor är den 29 juli. I år var den om möjligt ännu mer viktig eftersom det var 25 år sedan S:t Olof kyrka blev återinvigd av fyra biskopar. Allt det arbete som lagts ner på restaureringen av själva byggnaden, inredning och föremål som skänkts fick sin värdiga invigning den 29 juli 1990. I år deltog Estlands ärkebiskop Urmas Viilma liksom Tiit Salumäe, Patrik Göransson med flera.

Ormsödagarna inleds alltid med en bouletävling i Norrby. Den har i 14 år arrangerats av Axel och Britt-Inger Friberg som från och med

nu överlämnat ansvaret till OHF. Den genomfördes den 27 juli på Tinesgården och vanns av Cecilia och Jan Rönnberg.

Dagen efter hölls ett seminarium i Folkets hus med temat restaureringen av kyrkan, under ledning av Ants Varblane. Han berättade hur arbetet gått till och hans döttrar Triinu och Kata fyllde i med sina minnen som 12- och 8-åringar. Karin Johansson berättade om det arbete som Elin Ahlberg utfört för att få till stånd resan med m/s Baltic Star från Stockholm till Saxby. Det var ett stort och ibland besvärligt arbete, men det blev ett minne för livet för

antagligen alla. I pausen spelade Jaan Sarv dragspel (son till Ain).

Norjasgården

Granngården till hembygdsgården, Norjas, som skänktes av Katarina Bäckman till Sviby byalag har i år skänkts till VKÜ/OHF. Byalaget har renoverat gården i 12 år genom årliga talkon.

Gott nytt år!

önskar

redaktionen!

Elust Vormsis

Monica Ahlström

Uus pritsimaja ja uus praam

Vahetult enne seda, kui me Rootsis tänavustele talgutele sõitsime, oli Hullos avatud uus pritsimaja. Sellesse mahub kolm tuletõrjeautot ja heameel on tunda, et võimalike metsatulekahjude vastu on midagi ette võetud. 1. juunil hakkas Rohuküla ja Sviby vahel liikuma uus praam „Ormsö”. Sellele mahub mõnevõrra rohkem autosid kui vanale praamile, kuid suureks boonuseks on mugav kohvikuga reisijatesalong – valgusküllane ja tasuta Wi-Figa. Sõiduaeg on sama.

Suvel korraldas vald laupäeviti Rälbys laata. Ühel laadal sai Egili veski omale nimesildi. Egil Hamnholm ehitas veski Stockholmi skäärides ja vedas selle siis Vormsisse, kus seati üles Rälbysse.

Talgud

Osalesime umbes 20 inimesega taas Sviby kodukanditalu korrastamisel enne suvehooaja algust. Midagi köpitseda tuleb igal aastal. Uuest laudast, mis ehitati vana asemele, on tänaseks saanud hinnatud ja tähtis näituse- ja koosolekukoht. Korda on seatud ka kena kööginurk ja kontoriruum. Eelmisel aastal oli Vormsi kodukandi ühingule VKÜ annetatud toole ja laudu, mis kuluvad nüüd marjaks ära.

Sel aastal korraldas kultuuritoimikond võrreldes varasema kolme aastaga väiksema näituse. Selles tutvustatakse sõnas ja pildis 25 aastat tagasi tehtud tööd Olavi kiriku taastamisel. Suureks tõukejõuks oli Eestirootslaste Kultuuri Selts (ERKS) eesotsas Ain Sarve ja Ants Varblasega. Rootsis osuta-

sid oma tööjõu ja annetustega abi paljud vabatahtlikud.

Rannavaiba koopia oli laudas kogu suve. See meeldis külalistele väga, suur tänu Rannarootsi muuseumile! Saime lubaduse näitus veel üheks aastaks üles jätta. Talgute käigus sai Pearsi talu uue aia, mille rajasid Timo ja Marja Leskinen. Nüüd on see 1930. aastate klassikalisele Vormsi talule veelgi sarnasem. Meil oli au võõrustada ootamatut külalist – jalgrattal saabunud ameeriklast Mark Hillmani Seattle'ist. Mark on soomerootsi juurtega ja ta käib Soomes, Rootsis ja praegu ka Eestis jalgrattamatkadel. Ta oli rannarootslaste ajaloost väga vaimustatud ja üllatunud ning kirjutas sellest ka Internetis reisijuhis Trip Advisor. Kasutage otsisõna Vormsi!

*Jaan Sarv 28. juulil seminari vaheajal.
Foto: Monica Ahlström*

Vormsi kultuurilaager

Esimest, kuid loodetavasti mitte viimast korda korraldasid vabatahtlikud vormsilased 38-le 7-14-aastasele lapsele suvelaagri, mis paistis neile väga meeldivat. Lapsed õppisid hiiukandle mängimist, vorstitegu, võrgukudumist, said selgeks 100 vormsirootsi sõna jne. Järgmise aasta laagriks võib saata avalduse (inglise või eesti keeles) 1. maiks Kaia Operile: kaiiaoper1@gmail.com

Vormsi päevad

Paljude vormsilaste jaoks on aasta kõrghetkeks 29. juuli. Tänavu oli see veelgi pidulikum, kuna nüüd möödus 25 aastat ajast, kui neli piiskoppi Olavi kiriku sisse õnnistasid. Hoone enda restaureerimisse panustatud töö, sisustus ja annetatud esemed õnnistati väärrikalt sisse 29. juulil 1990. Sel aastal osalesid üritusel Eesti

peapiiskop Urmas Viilma, samuti Tiit Salumäe, Patrik Göransson jt.

Vormsi päevad algavad traditsiooniliselt Norrbys toimuva petan-givõistlusega. 14 aastat korraldasid seda Axel ja Britt-Inger Friberg, kes loovutasid selle tänasest aastast Vormsi Kodukandiühingule. Võistlus peeti 27. juulil Tinesa talus ja võitjad olid Cecilia ja Jan Rönnerberg.

Järgmisel päeval toimus rahvamajas kiriku restaureerimisele pühendatud seminar, mida juhtis Ants Varblane. Ants rääkis tööde käigust, oma mälestustega 12- ja 8-aastase lapsena täiendasid seda tema tütre Triinu ja Kata. Karin Johansson rääkis Elin Ahlbergi tööst m/s Baltic Stari reisi korraldamisel Stockholmist Saxbysse. Töö oli keeruline ja mõnikord raske, kuid tõenäoliselt jättis see reis kõigile osavõtjatele unustamatu mälestuse. Vaheajal mängis lõõtspillil Jaan Sarv (Aini poeg).

Norjase talu

Norjase talu (kodukanditalu naaber), mille Katarina Bäckman annetas Sviby külale, kingiti Vormsi Kodukandiühingule. Iga-aastaste talgute abil on kogukond talu taastanud 12 aastat.

29. juulil pärast jumalateenistust: peapiiskop Urmas Viilma (vasakult kolmas) jt.

Odensholms byalag

Lotta Odmar och Saga Adolfsson

Här följer en rapport från byalagets sommarresa och information om byalagets insamling till Röda Korset, "Från flykting till flykting."

Kyrkogårdsmuren är klar!

Odensholms byalag fick i våras 1000 euro i bidrag från Kulturförvaltningen i Estland, för slutfasen av kapellprojektet, specifikt för talkodeltagares båtresor och för plockning och transport av kalksten på ön. Vi var 20 personer på ön under veckan den 20-25 juli. På vårt talko var den yngsta deltagaren 4 år och den äldsta 86 år! Mycket blåsigt väder var det med kraftigt regn när flera talkodeltagare anlände på måndagen, men annars mest soligt under veckan. Vindstyrkan var hela 19 m/s uppe vid fyren på onsdagsmorgonen. Stora dyningar slog över Skarvan, se bifogat foto. Vi som låg med vår segelbåt i Storhamne råkade ut för att ankaret släppte en natt, och orsakade "pyjamasåkning" då vi var tvungna att ankra om ett par gånger. Familjen Koppel hade hämtat ett par lass sten när vi kom till ön på söndagen. Vi var sedan med och plockade och hämtade flera lass sten till. Vi byggde klart hela kyrkogårdsmuren och det ser väldigt bra ut! Stort tack till Kulturförvaltningen för finansieringen av sommarens talkoarbeten när vi nu slutfört projektet! Vi har tagit bort staketet runt gravstenarna så att fåren kan beta där. Kapellet och gravgården är nu mer som en helhet när muren nu går runt hela gravgården. Vi tjärade klockstapeln rejält, så det behöver vi inte göra på många år tror vi. Vi såg också två mårhundar på

*Svall över Skarvan.
Foto: Jan Odmar*

ön. Ett jaktlag skulle komma efter sommaren för att försöka få bort dem. Naturvårdsmyndighetens utställning, beställd från Aibolands museum, om Odensholms kultur och historia finns nu i den gamla fyrmästarbostaden. Det är mycket bra formulerad och presenterad information på estniska och svenska, med fina foton och dokument. Det är nu 6 planscher och det ska bli 11 st när det är klart. Det ska vara en permanent utställning, och den ska finnas jämte utställningen om Odensholms geologi och geologiska historia om Neugrund kratern.

Från flykting till flykting - Odensholms byalags insamling till Röda Korset
För ett gott syfte och utifrån vårt estlandssvenska arv av flykt har byalaget startat en insamling till Röda Korset som pågår till den 31 mars nästa år. Vi samlar in pengar till

Röda korsets arbete med att hjälpa människor i den historiskt stora flyktingkris som nu råder. Vår kassör Mats Erkas har tagit det fina initiativet att starta denna insamling. *"Vi är Odensholms byalag. Som estlandssvenskar och estlandssvenska ättlingar, med våra rötter på den lilla ön Odensholm utanför Estlands nordvästra kust, vill vi, i denna tid av massflykt undan krig och förföljelse med Sverige och andra europeiska länder som mål, ta tillfället i akt att minnas. Vi vill minnas att våra liv i fred och frihet här i Sverige är resultatet av den äldre generationens flykt över Östersjön undan andra världskrigets ockupation och förtryck för över 70 år sedan. Många gånger skedde detta i egna mindre båtar över ett farligt hav. Att de estlandssvenska flyktingarna blev mottagna och fick möjlighet att bygga upp en framtid för sig*

själva och sina barn och barnbarn här är något som vi alltid kommer att vara tacksamma över. Denna tacksamhet och vårt arv är nu något som vi kan hedra genom att visa solidaritet med och empati för människor som i vår egen tid, i desperation, flyr sina hem och hemländer på samma sätt som estlandssvenskarna från bland annat Odensholm gjorde förut. Vi vill lämna vårt bidrag för att hjälpa flyktingarna. Därför startar vi nu vår egen insamling Från flykting till flykting, i vilken pengarna går direkt till Röda korset för att stödja deras enorma arbete med att hjälpa människor som flyr,

under alla olika etapper av den långa och farliga resan. Vi har som mål att samla in minst 10 000 kr. Stöd oss i vår kampanj för medmänsklighet och solidaritet, från flykting till flykting.”

Länk till insamlingen på Röda Korsets webbsida finns på vår webbsida: www.odensholm.se och på vår Facebooksida Odensholms byalag. Pengarna går direkt och säkert till Röda korset.

Jesu kapell på Odensholm sommaren 2015.

Foto: Jan Odmar

Osmussaare külaselts

Lotta Odmar ja Saga Adolfsson

Külaseltsi suvereis ja korjandus Punase Risti heaks "Pagulaselt pagulasele".

Suvereis 2015 – kirikuaia müür on valmis!

Osmussaare külaselts sai kevadel Eestirootslaste Kultuuriomavalitsuselt 1000 eurot toetust kabeli taastamisprojekti lõpetamiseks, esmajoones talguliste laevareisiks ning saarel paekivi korjamiseks ja transpordiks.

20.–25. juulini olime saarel 20-kesi. Noorim talguline oli 4- ja vanim 86-aastane! Kui talgulised esmaspäeval saabusid, oli tormine ilm ja vihma valas kui oavarrest, kuid muidu oli nädal enamasti päikesepaisteline. Kolmapäeva hommikul oli tuule kiirus majaka juures koguni 19 m/s. Skarvani kohal olid suured ummiklained. Olime oma purjekaga Storhamnes,

ühel öösel andis ankur järele ja aluse hakkas sihitult triivima, mistõttu pidime mitu korda uuesti ankru heitma. Kui me pühapäeval saarele saabusime, oli Koppelite perekond juba paar koormat kive toonud. Aitasime siis veel mitu kivikoormat kokku korjata ja kohale vedada. Ehtasime kogu surnuaiamüüri valmis ja tulemus sai väga kena! Suur tänu Kultuuriomavalitsusele suviste talgute rahastamise eest. Oleme projektiga nüüdseks ühel pool! Võtsime hauakivide ümbert tara ära, lambad saavad nüüd seal rohtu süüa. Nüüd, kui müür kulgeb ümber kogu surnuaia, on kabel ja kalmistu kõvasti terviklikum. Tõrvasime kellatorni korralikult ära ja

loodame, et sellest piisab mitmeks aastaks.

Nägime saarel ka kaht kährikut. Pärast suve lõppu pidid tulema jahimehed neid hävitama. Rannarootsi muuseumi tellitud RMK näitus Osmussaare kultuurist ja ajaloost asub nüüd vanas majakavahi majas. Kenade fotode ja dokumentide näol on tegemist väga hästi koostatud ja tutvustatud eesti- ja rootsikeelse väljapanekuga. Hetkel on väljas kuus stendi, näituse lõpliku valmimise ajaks on neid 11. Koos näitusega Osmussaare geoloogiast ja Neugrundi kraatri geoloogilisest ajaloost jääb kultuuriajaloo näitus üles alaliselt.

Pagulaselt pagulasele—Osmussaare külaseltsi korjandus Punasele Ristile

Heast tahtest ja eestirootslaste pagulastaustale tuginedes alustas külaselts korjandust Punase Risti heaks, mis kestab järgmise aasta 31. märtsini. Kogume raha Punase Risti toetuseks, kes abistab inimesi praeguses ajaloolises rändekriisis. Korjanduse algatas meie laekur Mats Erkas.

”Meie oleme Osmussaare külaselts.

Eestirootslaste ja nende järeltulijatena, kelle juured on Eesti looderannikul väikesel Osmussaa-rel, tahame praegusel sõja ja tagakiusamise eest toimuva massilise põgenemise ajal Rootsi ja teistesse

Euroopa riikidesse kasutada võimalust meenutada.

Meie rahulik ja vaba elu siin Rootsis sai võimalikuks tänu enam kui 70 aastat tagasi toimunud vanema põlvkonna põgenemisele üle Läänemere, põgenemisele Teise maailmasõja aegse okupatsiooni ja rõhumise eest. Sageli põgeneti üle ohtliku mere omaenda väikestes paatides. Oleme rannarootsi põgenike vastuvõtmise ning nende antud võimaluse üle ehitada iseen-dale ja oma lastele ja lastelastele tulevik, igavesti tänulikud.

Täna hindame seda tänutunnet ja oma pärandit solidaarsuse ja empaatiaga meeleheitel inimeste suhtes, kes põgenevad meie kaas-ajal oma kodudest ja maalt nii,

nagu kunagi põgenesid Osmussaare rootslased. Tahame pagulasi omal moel abistada. Seepärast käivitame korjanduse „Pagulaselt pagulasele”, mille käigus kogutud raha läheb otse Punasele Ristile toetamaks seda organisatsiooni pagulaste abistamisel nende pikal ja ohtlikul teekonnal.

Meie eesmärgiks on koguda vähemalt 10 000 krooni. Toetage meie kaastunde- ja solidaarsuskampaaniat.”

Punase Risti kodulehel toimuva korjanduse link on toodud meie kodulehel www.odensholm.se ja meie Facebooki lehel *Odensholms byalag*. Kogutud raha läheb otsejoones Punasele Ristile.

Fortsättning från sidan 3

eventuellt kan man ställa ut Aibotapeten inne på borgården. Ülo har inbjudit Estlands president.

Inom ramen för sång- och dansfesten blir det konsert och utställningar i Hapsals kulturhus (beroende på slutliga budgeten). Allt sker den 1-3 juli 2016. Utställningen finns längre. Jubilarer skall få en inbjudan.

Aibolands museum

Ülo Kalm informerade om de olika möjligheterna för Aibolands museum i framtiden. Alternativen är att museet ingår i Läänemaa museums stiftelse eller blir en egen stiftelse. Ülo beskrev lite av för och nackdelar med båda alternativen. Ormsö Hembygdsmuseum med Norjasgården har uttryckt önskat om ingå i Aiboands museum. Ülo berättade om planerna på Aibolands och Runö museum samt hur han sökte finansiering.

Kulturministeriet tar det slutgiltiga beslutet om vilken form Aibolands museum skall leva vidare i men de vill gärna ha Kulturförvaltningens åsikt.

De väntar på vårt beslut. Majoriteten av ledamöterna ansåg att vi skall avvakta och fundera vidare. Mötet beslöt att just nu inte gå in i Läänemaa och Haapsals Museums stiftelse.

Insänd fråga

Karolina Ullamn hade ställt frågan om hur de rikssvenskar som bor i Estland kan registreras i minoritetslängden och kan delta i valen.

Ülo svarade att det enda sättet för dem är att bli estniska medborgare. I detta fall måste personen avsäga sig sitt svenska medborgarskap eftersom det endast är estlandssvenskarna som kan vara dubbla medborgare. Detta står i

lagen och Kulturministeriet har inte planer på att förändra detta.

Däremot beslöt mötet att om rikssvenskarna utser en representant som kan vara med på våra möten så går det bra. De har då endast yttranderätt men ej rösträtt.

Rickul/Nuckö Hembygdsförening

Ingegerd Lindström

Årets Hemvändervecka startade i ett väder som inte lovade vare sig sol eller regn. Moln skymde solen och det blåste en kall vind som fick många att kura ihop sig i filtar. Men trots det så genomfördes dagen med ett glatt humör, många lekar och tävlingar. Glädjande nog fanns både unga och gamla med på stranden. Precis som det brukar vara.

Rosleps kapell

På söndagen var det som vanligt en gudstjänst i Rosleps kapell. Det var mycket musik och sång av talangfulla ungdomar.

Årets Mats Ekmans-stipendium delades ut till Torsdagstanterna på Aibolands museum. De var värdiga mottagare av stipendiet då de under många år, troget varje torsdag, funnits på museet för att visa estlandssvenskt hantverk och svarat på besökarnas frågor om estlandssvenskarna. Efter gudstjänsten bjöd föreningen, som vanligt, på kaffe och kaka.

Gemensam middag

På kvällen samlades vi till en gemensam middag på Roosta. I år var grillbuffén den bästa någonsin med något för alla. Det fanns kött, fisk, korv, fräscha sallader och mycket annat gott på bordet och maten räckte gott och väl till alla. Till vår stora glädje var det många barnfamiljer med på middagen. Det är oerhört roligt att se att nya generationer kommer och att återväxten verkar tryggad. Allt från ettåringar till tonåringar deltog. Barnen roade sig själva hela kvällen efter maten.

Torsdagstanterna på Aibolands museum fick mottaga årets Mats Ekmanstipendium.

Foto: Jorma Friberg

Bussutflykt till Dagö

På måndagen gjorde vi en bussutflykt till Dagö. Det var en mycket intressant och trevlig resa som uppskattades av de 25 personer som deltog.

Stadsvandring

Tisdagen var solig och fin. Det var då dags för en stadsvandring i Hapsal. Alla har ju varit i Hapsal men vår tanke var att få ha varit där med en guide som kan berätta om olika platser och dess historia. Vår guide var Anu Raagmaa som arbetar på museet till vardags men är väl insatt i Hapsals historia. Hon guidade oss i gamla delen av staden och började i borgen där stadens historia även började. Stadsvandringen slutade med kaffe och en riktigt god tårta på kaféet Müüri ääre. Det var nästan 40 personer som var med på promenaden genom gamla staden. En promenad

med en kunnig guide ger så mycket mer än en promenad på egen hand.

Vandring

På onsdagen var ett antal hurtbullar ute och vandrade i Nõva-trakten. Det är tredje året i rad som vi genomför en vandring och antalet deltagare bara växer.

Rocca al Mare

Under torsdagen fortsatte vädret vara gynnsamt och vi var 23 personer som gav oss av till friluftsmuseet Rocca al Mare i Tallinn. Även där hade vi en kunnig guide som visade oss runt på området. Det är ett stort friluftsmuseum så vi fick bara en kort glimt av det på de två timmar vi fick guidning. Men det gav mersmak och möjligheten finns ju att själv åka dit och gå runt på egen hand.

Inställd boulev

På fredagen var det meningen att vi skulle ha vår traditionella boulev-

turnering. Men när vi vaknade var himlen alldeles svart och det hade regnat under natten. Vi beslöt att ställa in tävlingen då vi ansåg att det var risk för mer regn under förmiddagen. Och mycket riktigt! Inte så långt efter vi beslutat om att ställa in öppnade himlen sig och ner kom 22 mm regn på några timmar. Nåja, vi hade klarat hela veckan för övrigt så vi fick vara nöjda med det.

Invigning av bänk

På lördagen var alla inbjudna till Spithamn där byalaget invigde en minnesbänk till båtbyggmästaren Mattias Schönberg ära.

Spithamnbänken till minne av båtbyggaren Mattias Schönberg.

Foto: Ingegerd Lindström

Många besökare vid invigningen i Spithamn.

Riguldi-Noarootsi Kodukandiühing

Ingegerd Lindström

Tänavune Tagasitulekunädal algas ilmaga, mis ei töotanud ei päikest ega vihma. Päike pugest pilve taha ja puhus kõle tuul, mis sundis paljud end tekkidesse mässima. Kuid sellest hoolimata möödus päev hea tuju, mängude ja võistluste saatel. Rõõmu valmistas see, et rannas oli nii noori kui vanu. Nagu see tavaliselt on.

Rooslepa kabel

Pühapäeval toimus, nagu ikka, Rooslepa kabelis jumalateenistus. Andekad noored musitseerisid ja laulsid.

Tänavune Mats Ekmani stipendium anti Rannarootsi muuseumi Neljapäevamemmedele. Tutvustades paljude aastate jooksul truult igal neljapäeval muuseumis rannarootslaste käsitööd ja vastates

nende kohta esitatud küsimustele, olid nad selle igati ära teeninud. Pärast jumalateenistust pakkus ühing tavapäraselt kohvi ja kooki.

Ühine õhtusöök

Õhtul kogunesime Roosta puhkekülla ühisele õhtusöögile. Tänavune grillilaud oli senikogetutest parim, sisaldades midagi igaühele. Laual oli liha, kala, vorsti, salateid ja palju muud head-paremat ning toitu jätkus kõigile. Meie suureks rõõmuks osales õhtusöögil palju lastega peresid. Uskumatult tore on näha uusi põlvkondi järjekindlalt peale kasvamas. Osalejaid oli üheaastastest teismelisteni. Pärast söömaaga lustisid lapsed omavahel kogu õhtu.

Bussiekskursioon Hiiumaale

Esmaspäeval tegime bussiekskursiooni Hiiumaale. Reis oli väga huvitav ja tore ning kõik 25 osavõtjat hindasid seda väga kõrgelt.

Linnaekskursioon

Teisipäev oli päikesepaisteline ja kaunis. Oli aeg Haapsalu linnaekskursioon ette võtta. Kõik on seal muidugi käinud, kuid meie eesmärgiks oli kasutada giidi abi, kes jutustaks eri kohtadest ja nende ajaloo. Meie giidiks oli Anu Raagmaa, kes töötab argipäeviti muuseumis, kuid on Haapsalu ajaloo hästi kursis. Tema juhtimisel liikusime vanalinnas ringi ja alustasime linnuses, kus linna

ajalugu ka algas. Linnaekskursioon lõppes Müüriääre kohvikus kohvi ja väga maitsva koogiga. Vanalinna jalutuskäigul osales peaaegu 40 inimest. Jalutuskäik asjatundliku giidi juhtimisel annab palju rohkem kui omal käel ringi käimine.

Matk

Kolmapäeval matkas hulk matkahulle Nõva kandis. Korraldame matka juba kolmandat aastat ja osavõtjate arv ainult kasvab.

Rocca al Mare

Neljapäeval oli ilm endiselt ilus ja me läksime 23-kesi Tallinnasse, Rocca al Mare vabaõhumuuseumis-

se. Sealgi ootas meid asjatundlik giid, kes näitas meile muuseumiala. Tegemist on suure vabaõhumuuseumiga, millest giidiga veedetud kahe tunni jooksul nägime vaid murdosa. Kuid hammas oli verele aetud ja igaüks võib ju ise sinna sõita ja omal käel ringi vaadata.

Ärajäänud petangivõistlused

Reedel pidi toimuma traditsiooniline petangivõistlus. Kuid hommikul ärgates selgus, et taevas on tinahall ja öösel oli sadanud. Nähes, et ennelõunal võib veelgi sadada, otsustasime võistluse ära

jätta. Ja nii oligi! Üsna pea pärast otsuse langetamist läksidki taevaluugid lahti ja paari tunniga sadas alla 22 mm. Nojah, saime nädala sees muude asjadega hakkama, tuli ka sellega leppida.

Pingi avamine

Laupäeval olid kõik kutsutud Spithamisse, kus kohalik kogukond avas paadimeister Mattias Schönbergi auks mälestuspingi.

Roostal peetud õhtusöögil oli nii suuri kui väike-seid.

Foto: Ingegerd Lindström

Vaprad matkajad

Foto: Patrik Grenfeldt

Kojutulekunädal algab alati rannapeoga.

Foto: Ingegerd Lindström

Hüümaal tuleb kindlasti ära käia Ristimäel.

Rocca al Mare vabaõhumuuseum on külastust väärt.

Rågövikens dagar

Jana Stahl (Öle-Jana)

Sommaren 1991 hölls Rågövikens dagar. Det var då svårt att besöka Rågöarna under detta evenemang eftersom de ryska trupperna lämnade Paldiski först ett par år senare. Evenemanget skedde på andra sidan Rågövik, vid St: Matthias kyrka där Lilla Rågö syns väl från den höga kalkstensklippan. År 2015 är det mycket enklare att komma till Rågöarna. För att anordna Rågödagar, tillsammans med Öarnas ting i Estland och detta under tre dagar och på Lilla Rågö den här gången, måste verksamhetskommittén tillsammans med öborna anstränga sig för att ordna transport av hundratals personer till och från ön under tre dagar. Vid sidan av gummibåten "Arabella" och motorbåten från företaget Pakri Tarvas var också traktorer med släpvagnar upptagna med en oavbruten febril verksamhet – alla som anlände och lämnade ön hämtades från kapellhamnen till Storbyn där de flesta aktiviteterna ägde rum. Traktorerna, som det huvudsakliga transportmedlet på ön, var senare också upptagna med traktorsafari såväl på den lilla som på den stora ön eftersom det inte räcker med en dag och en fotgängarens hastighet för att stifta bekantskap med Rågöarna. De flesta som kom var dock inte på ön för första gången. Tack vare öns återbebyggande och skapandet av arbetsplatser genom Pakri Tarvas blev det för första gången möjligt att anordna Öarnas tings årsmöte på Rågöarna. För detta utnyttjades de flesta befintliga resurserna – övernattningsplatser, personer

som ställde upp, trafikmedel och båtar. Och gästfrihet fick varje gäst uppleva. Den första dagen fick öborna ösregn och vädret var kyligt, men den andra dagen sken solen och alla krav som behövdes för uppträdandet av folkdanslaget Leesikad var uppfyllda. Då hade medlemmar i Öarnas ting, före

Solen sken när folkdanslaget Leesikad uppträdde. Foto: Jana Stahl

detta rågöbor och deras ättlingar och andra intresserade samlat sig i Storbyn för att ta del av de unga dansarnas uppträdande. Detta ögonblick lät oss inse att som resultat av den goda viljan och det sega arbetet håller det nya och tidigare kulturarvet att blanda sig; blandningen pågår och gör anspråk på att vara en naturlig del i öarnas livsmiljö. Uppträdarglädjen fanns kvar också på den sista dagen då istället för årsmötets deltagare det anlände ett nytt sällskap till ön med St: Mikael's församling i spetsen. Vid kapellet hölls den traditionella gudstjänsten, före detta rågöbon Arnold Lindgren påminde om de tider, vid Olofskappellets renoverade klockstapel, då Rågöarna bebyggdes av estlandssvenskar.

Det är helt naturligt att Öarnas ting och estlandssvenskarna möttes på en småö. En del av Estlands öar var bebodda av estlandssvenskar eller *Eibofolke* som de själva kallade sig. Föreningar i både Estland och Sverige anstränger sig gemensamt för att synliggöra det estlandssvenska kulturarvet på de estniska öarna. Ibland är det svårt, ibland enklare – beroende på bidrag från staten eller lokal gemenskap till den lilla men sega gruppen. Eftersom Rågöarna i stort

sett ingår i Pakri landskapsskyddsområde, påverkar förändringar i skyddsföreskrifter som Miljöverket har initierat i år väsentligt öarnas fortsatta återuppbyggande. Rågöarnas bebyggelse blev möjligt långt senare jämfört med andra småöar i Estland (öar som tömdes på befolkningen efter basavtalet) – de ryska trupperna lämnade dessa öar som de

sista, stadsmyndigheter i Paldiski gynnade inte återlämnandet av mark till fd rågöbor, Lilla Rågö betraktades och betraktas fortfarande som en obebyggd ö i lagens mening osv. Därför är öborna och öarnas bebyggelseprocess särskilt sårbara mot förändringar som inte tillåter dem att ordna sitt naturliga vardagsliv och skapa livsvillkor för fast bosatta. Vi hoppas på en fortsättning av den positiva utvecklingen och att vi kan anordna Rågödagar också i framtiden och hoppas att vi estlandssvenskar överallt får det nödvändiga stöd för att hålla vårt kulturarv levande i vår hembygd.

Pakri päevad Pakri saartel

Jana Stahl (Öle-Jana)

1992. aasta suvel toimusid Pakri lahe päevad. Pakri saarte külastamine selle ürituse raames oli keeruline, sest vene väed lahkusid Paldiskist paar aastat hiljem. Üritus toimus Pakri lahe teisel kaldal, Harju-Madise kiriku juures, mille kõrgelt paekaldalt oli Väike-Pakri saar hästi näha. Aastal 2015 on Pakri saartele jõudmine palju lihtsam. Selleks, et korraldada Pakri päevi üheskoos Eesti Saarte Kogu üldkoguga ja seda kolme päeva jooksul ja seekord Väike-Pakril, pidi korraldusmeeskond koos saarlastega siiski pingutama, et toimetada kolme päeva jooksul saarele ja saarelt ära umbes sadakond inimest. Kummipaati „Arabella“ ja OÜ Pakri Tarvase kaatrile lisaks olid pidevas palavikulises tegevuses traktorid järelkärudega, sest kõik minejad ja saabujad sai toimetatud kabelisadamast Suurkülasse, kus enamuse tegevusi aset leidis. Traktorid, kui põhilised liiklusvahendid saartel, olid hiljem ka ametis traktorisafari korraldamisega nii väiksemal kui ka suuremal saarel kuna selleks, et Pakri saartega pisutki tuttavaks saada, ei piisa ühest päevast ja jalakäija liikumiskiirusest. Paljud tulijatest ei olnud saarel siiski esimest korda. Tänu saare taasisustamisele ja töökohtade loomisele osaühing Pakri Tarvase poolt sai võimalikuks esmakordselt Eesti Saarte Kogu üldkogu korraldamine just Pakritel ja selleks kasutati ära enamuse olemasolevatest ressurssidest majutuskohtade, inimeste, liiklusvahendite ja paatide näol, kuid külalislahkust jagus piisavalt igale tulijale. Kui saarlaskond oli esimesel päeval

ilmataadi poolt läbi leotatud ja ilm viluvõitu, siis teisel päeval paistis päike ja rahvatantsurühma Leesikate etteasteks oli kõik vajalik olemas. Selleks hetkeks oli Suurkülas kokku saanud Eesti Saarte Kogu liikmed, endised pakrilased ja nende järeltulijad ja muud huvilised, et osa saada noorte tantsijate pakri tantsude etteastest. See hetk pakkus äratundmist, et hea tahte ja visa töö pingutusena on segunemas uus ja varasem kultuuriline mälu ja see kestab nõudes endale loomulikku osa saarte elukeskkonnas. Noorte tantsijate esinemisrõõmu jagus ka viimasele päevale, kui üldkogu osaliste asemele saabus saarele seltskond Tallinna Rootsi-Mihkli koguduse abiga. Toimus traditsiooniline jumalateenistus kabeli juures ja endine pakriline Arnold Lindgren meenutas Olavi kabeli taastatud kellatorni juures aegu, kui Pakri saari asustas rannarootslastest kogukond.

See, et Eesti Saarte Kogu ja rannarootslased koos järeltulijatega ühel väikesaarel kokku said on loomulik, sest eks asutanud enne Teist maailmasõda osa Eesti saari just rannarootslased ehk saarerahvas nagu nad end ise nimetasid. Selleks, et rannarootsi kultuuripärand Eesti saartel oleks paremini tajutavam teevad ühiseid pingutusi ühingud ja seltsid nii Eestis kui ka

Rootsis. Teinekord on see raske, teinekord lihtsam – sõltuvalt sellest, kui palju väikesearvulisele, kuid visale kogukonnale on abi pakkumas riiklikud struktuurid või kohalik kogukond. Kuna Pakri saared kuuluvad enamuses Pakri maastikukaitseala koosseisu, siis puudutavad Keskkonnaameti sellel aastal alustatud maastikukaitseala eeskirja muudatused saarte taasisustamise jätkumist väga oluliselt. Pakri saarte asustamine sai võimalikuks palju hiljem võrreldes teiste väikesaartega (saared, mis baaside lepinguga tsiviilelanikkonnast tühjendati) seepärast, et vene väed lahkusid siit viimasena, linnavõim ei soosinud maade tagastamist endistele pakrilastele, Väike-Pakri ei kuulunud ega kuulu senimaani seaduse mõistes asustatud saarte hulka jne. Seetõttu on saarlaskond ja seetõttu saar(t)e asustamisprotsess eriti haavatav muudatuste suhtes, mis võtab neilt võimaluse igapäevaelu loomulikult korraldada ja tingimuste loomiseks püsielanikele. Loodame, et senised positiivsed arengud jätkuvad ja me saame pidada Pakri päevi ka tulevikus ning loodame, et rannarootsi kogukond kõikjal saab vajalikku tuge selleks, et kodukohas elus hoida oma kultuuripärandit.

Foto: Jana Stahl

Traktorid voorisid pidevalt sadama ja Suurküla vahel.

Kultuuriomavalitsuse tegevusest

Ingegerd Lindström

Kultuuriomavalitsuse sügisene koosolek toimus laupäeval, 10. oktoobril Tallinnas. Seekord jäid paljud tulemata, kuid lõpuks saadi kvoorum siiski kokku.

Koosolek algas juhataja Ülo Kalmu tervitussõnadega, milles pöördus eraldi kauge külalise, Glasgow' ülikoolist saabunud professor David Smithi poole, kes viibis koosolekul külalise ja kuu-lajana. David tegeleb vähemusrahvuste autonoomia uurimisega ning oli Eestis juba suvel, intervjuuerides Ülot.

Eelarve

Esimeseks päevakorrapunktiks oli eelarve projekt, mida tutvustati osavõtjatele ja mis kiideti heaks. Kuna Kultuuriministeeriumist laekunud informatsiooni kohaselt järgmisel aastal riigipoolse toetuse suurenemist ette näha ei ole, muutis Kultuuriomavalitsus baastoetuste ja projektitoetuste proportsioone vastavalt kevadel otsustatule. Baastoetust suurendati ja projektitoetusi vähendati.

Jana tutvustas baastoetuste eraldamise kriteeriume. Sel aastal laekus 7 taotlust. Taotluste kogusumma oli 12 800 eurot. Eelarves on nendeks vahendeid vaid 8000 euro ulatuses. Lisaks on laekunud 11 projektitaotlust kogusummas 16130 eurot. Eelarves on projektidele eraldatud 6000 eurot. Koosolek kinnitas juhatuse esitatud ettepaneku heaks. Laulu- ja tantsupeo eelarve koos osavõtjate transpordikuludega nimetatud eelarvesse ei kuulu.

2016 on valimiste aasta

Järgmisel aastal toimuvad taas Kultuuriomavalitsuse valimised. Valimised peetakse 4.–6. novembrini 2016, loodame aktiivset osavõttu. Jana tutvustas eelmiste valimiste osavõtuprotsente. Alates esimestest valimistest, mille osavõtuprotsent oli 75, on valimisaktiivsus langenud 51,97%-ni. See asub valimiste toimunuks lugemise piiri lähedal ja on veidi ärevusttekitav. Koosoleku arvates võis üks selle põhjustest olla Stockholmi valimisjaoskonna likvideerimine ning Rootsis elavate valijate hääletamine posti teel. Seetõttu otsustas valimiste peakomitee paluda SOV-lt võimalust kasutada selle Roslagsgatani ruume ja seal postihääletusel abiks olnud inimesi. Järgmisel aastal peame kõiki kanaleid kasutades teavitama valimistest ka vähemusrahvuse nimekirja liikmeid.

Eestirootslaste laulu- ja tantsupidu

Peeter Paemurru teatas, et laulik on trükivalmis. Jana otsib toetuste taotlemiseks fonde. Rootsist taotleti 150 000 Rootsi krooni. Laulupeo esialgne eelarve on 30 000 eurot. Laulupeol osalemise vastu on suur huvi ja registreerunud on mitmeid koore.

Toivo teatas, et Haapsalu raamatukogu korraldab rannarootslaste teemalise raamatunäituse. Neljapäevamemmed kavatsevad

õmmelda osavõtjatele nn Vormsi kingikotid (*bindbong*).

Kodukandiühingutel on võimalik tutvustada linnuses oma raamatuid jm infomaterjali, arvatavasti võib linnuse siseõuele välja panna ka Rannavaiba. Ülo on kutsunud üritusele Eesti presidendi.

Laulu- ja tantsupeo raames toimub Haapsalu kultuurimajas kontsert ja näitused (olenevalt lõplikust eelarvest). Pidu toimub 1.–3. juulil 2016. Näitus kestab kauem. Juubilaridele saadetakse kutse.

Rannarootsi Muuseum

Ülo Kalm andis ülevaate Rannarootsi muuseumi arengukavast. Võimalik, et muuseum liidetakse sihtasutusega Läänemaa muuseumid või muudetakse omaette sihtasutuseks. Ülo kirjeldas mõlema alternatiivi positiivseid ja negatiivseid külgi. Vormsi Kodukandimuuseum (Norjase talu) on avaldanud soovi kuuluda Rannarootsi muuseumi alla. Ülo rääkis Rannarootsi ja Ruhnu muuseumite plaanidest ning finantseerimistaotlustest.

Lõpliku otsuse Rannarootsi muuseumi edasise tegutsemisvormi kohta teeb Kultuuriministeerium, kes soovib siiski Kultuuriomavalitsuse seisukohta, oodates meie otsust. Enamik nõukogu liikmetest pidas vajalikuks oodata ja edasi mõelda. Koosolek otsustas ühinemist sihtasutusega Läänemaa muuseumid hetkel mitte toetada.

Jätkub lk 27

Återigen ett lyckat år på Aibolands museum

Ülo Kalm

Solen står allt lägre på himlavalvet och dagarna blir allt kortare. De planerade aktiviteterna på museet för i år har passerat och det är dags att kasta en blick bakåt.

Rickul/Nuckö hembygdsförening har uppmärksammat museets "torsdagstanter" med Mats Ekman-stipendiet för deras 18-åriga verksamhet med bevarandet och främjandet av estlandssvenska hantverkstraditioner. Från museets sida renoverade vi och inredde tillsammans ett ljusst hantverksrum för "torsdagstanterna" på museets bottenvåning som nu förutom tanterna rymmer betydligt fler hantverksintresserade än förut.

Det lediga hantverksrummet på andra våningen gjorde vi om till en estlandssvensk stugkammar inredd med föremål från olika svensksbygder.

Efter att ha börjat med den andra våningen så färdigställdes en ny utställning i rummet bredvid som fick titeln "Vardag". På utställningen får man stifta bekanskap med såväl redskap för kräftfångst, fiske, fågel- och säljakt som exponater av ovan nämnda arter.

En vägg fylls av vackra sjöakvareller "Havets många ansikten" av konstnären Rein Mägar som lämnar ingen oberörd.

Förutom egna utställningar förberedde Jorma Friberg och museets goda vän Göran Hoppe en överskådlig utställning över Odensholm på beställning av Statens Skogsstyrelse. Utställningen kan ses på ön.

Talko på Runö

Årets traditionella talkoarbeten på Korsgården ägde rum den 16-19 juni. Talkot inleddes med en festlig invigning av fotografen Arvo Tarmulas utställning "Åbo skärgård" på långhusets vägg. Såväl öborna som gäster och museets talkoarbetare hade samlats till invigningen. Tillsammans planterades ett äppelträd på Kors' innegård, åtföljd av sång av Andre Nõu.

Den högstämda inledningen uppmuntrade talkofolket att prestera ett ofantligt jobb dagen därpå i Kors. Jüri Kesksaik och Runös kommunfullmäktiges ordförande Heiki Kukki ställde upp med maskiner. Bland frivilliga fanns folk från ambulansen i Tallinn, Viljandi kulturhögskola, före detta och nuvarande runöbor, gäster på ön och Aibolands museipersonal. Också kommundirektören Jaan Urvet tillsammans med sina gäster anslöt sig till talkoarbetarna. Först jämnades

hela tomten ut med bulldozrar och därefter fortsatte talkofolket som en enda stor myrstack – någon som krattade, någon som plockade sopor, någon som sådde gräs, någon som rullade de nysådda fröna i jorden med en av en trästubbe improviserad rulle. Talkofolket räckte också till för rensning av det 41 meter långa långhusets rum där under årtionden hade hopats alla möjliga föremål, byggrester och sopor i ofantlig mängd. Under dagen blev rummen rensade och allt som behövde bevaras, samlades i ett rum.

I år hade vi talkot för fjärde gången på Kors och jag är hjärtligt tacksam för alla duktiga medarbetares prestation.

Kors-talkot stöddes av programmet "Öarnas traditionella kulturmiljö". Stort tack!

Tack vare bidrag från Svenska kulturfonden i Finland deltog museipersonalen tillsammans med

Representanter för Torsdagstanterna deltog på Hantverksmässan i Åbo.

Foto: Aili Umda

”torsdagstanternas” representanter i hantverksdagen på Stundars museum. För kulturprogrammet svarade folkdanslaget från Haeska där museets intendent Anu Raagmaa medverkar. Dessutom deltog man i Åbomuseets hantverksdagar där musikprogrammet framfördes av Anti Nöors familjeensemble.

Svenska kulturfonden i Finland stödde dokumentering av estlandssvenskarnas sjöfartshistoria. Jorma Friberg har tagit initiativet till att författa boken om Estlandssvenskarnas sjöfartshistoria.

Välbesökta fiskdagar

De traditionella temadagarna med rökt fisk vid Aibolands museum har blivit alltmer populära varje år. Det är glädjande att se hur vi har kunnat återuppväcka en slocknad havsstadstradition i Haapsalu och bjuda de intresserade på rökt fisk enligt förfädernas sed från den gamla renoverade rökugnen, tillsammans med ett musikprogram.

För andra året i rad arrangerades dragspelsfestival ”Rannalõõts” (”Dragspelsmusik på stranden”) på museets innegård i samarbete med Haapsalu Kulturcenter som blev så pass omtyckt att museigården på en gång fylldes med folk som njöt av den fängslande dragspelsmusiken. Museets jala blev en musikbåt som gjorde flera rundor på viken och erbjöd varje gång en ny strålande dragspelskonsert för resenärerna.

Sjökulturen hålls kvar och presenteras av museets träbåtar - Runöbåten ”Svartvitan”, Ormsörupan ”Gättor”, Nargöbåten ”Lilian”, Runöjalan ”Vikan”. Det första arbetet i våras var tjärning av båtarna. Ett omfattande arbete var renovering av jalans vänstra däckdel som krävde en hel del tid. Till Nargöbåten köpte och monte-

rade vi en ny motor och bytte alla elledningar. På båda sidor ombord satte vi sittbänkar för de intresserade som redan nästa sommar får företa nöjesresor på Hapsalviken. Så gick nästan all ledig tid i somras åt skötsel och reparation av träbåtarna.

För första året kompletterade rupor från träbåtsföreningen ”Vikan” vår båtsamling vid museikajen, och föreningen ”Liigub ja loob” anordnade flera ”Piratskolor”, då professionella sjöräddare från Polisverket lärde barnen sjösäkerhet, följd av roddlektioner på ruporna.

Ny infotavla

Johann Nymans ättlingar med Bertil Nyman i spetsen besökte sina förfäders hemtrakter i somras. Bertil Nyman uttryckte sitt önskemål och stödde framställning av en ny informationstavla med bilder på Klockargårdens plats. Museet fick lämpliga bilder ur hans privata fotosamling och museets kurator Jorma Friberg sammanställde en historisk översikt över Klockargården varefter museet beställde och ställde upp den nya informationstavlan.

*Den nya informationstavlan över Klockargården som sattes upp i somras.
Foto: Ülo Kalm*

På Svenskdagen i Nuckö presenterade museipersonalen museet och ”torsdagstanterna” sina hantverkstraditioner.

I år utkom Mikael Sjövalles bok ”Aiboland”, illustrerad av Patrik Rastebergers professionella fotografier. En av bokens presentationer ägde rum på museets innergård. Gästerna hälsades välkomna av Sveriges ambassadör Anders Ljunggren. Presentationen blev extra intressant genom diskussionen över boken mellan författaren och fru Barbro Allart Ljunggren. Författarens tackvärda arbete om historier av svenskar och deras ättlingar i svenskbygderna ger en grundlig översikt över närhistoria och är en spännande läsning för alla.

Till ett lyckat år på museet bidrog våra duktiga vänner-frivilliga som ställde upp på sommaren och servade gästerna. Stort tack till Rainer Åkerblom från Åland, Ove Knekt från Sibbo, Bosse Ahlnäs från Åland, Marianne Stuns från Houtskär, Johan Silén från Helsingfors och Toivo Tomingas från Haapsalu.

I fjol föreslog Aibolands museum SOV att de skulle presentera estlandssvenskarnas spännande historia med en utställning av ”Aibotapetens” kopia i Sverige. SOV:s styrelse stödde idén. Stort tack till SOV, dess ordförande Margit Rosen Norlin, och Lena Weesar som ledde idén till verklighet. I år, i samarbete med museet visades ”Aibotapeten” i Visby och på stadsmuseet i Eskilstuna. Så fick vår snart 1000-åriga gemensamma historia återigen en bredare respons i Sverige och nästa år bör man säkert fortsätta med det.

God jul och på återseende år 2016!

Rannarootsi muuseumi järjekordne tegus aasta - 2015

Ülo Kalm

Taas päikesekaar taeva laotuses muutub iga päevaga madalamaks ja päevad aina lühemaks. Muuseumi planeeritud tänavused üritused jäänud seljataha ning kätte jõudnud aeg heita pilk tehtule.

Muuseumi „neljapäevamemmede“ 18 aasta pikkust tänuväärset tegevust rannarootsi käsitöötraditsioonide hoidmisel ja tutvustamisel tunnustas Riguldi-Noarootsi Kodukandiühing Mats Ekmani stipendiumiga. Muuseumi poolt remontisime ja üheskoos sisustasime „neljapäevamemmedele“ muuseumi I korrusele avara valgusküllase käsitöötoa, kuhu peale memmede mahub tunduvalt rohkem käsitööhuvilisi kui varem.

Vabanenud II korruse käsitöötoast kujundasime rannarootslaste talu kambri, mis sai sisustatud erinevatelt rannarootslaste asualadelt pärinevate esemetega.

Kui juba II korrus ette sai võetud valmis ka kõrvalasuvast näituseruumis uus näitus, millele panime nimeks „Argipäev“. Näitusel saab tutvuda nii – vähi-, kala-, linnu-, hülgepüügivahenditega kui ka eelnimetatud liikidest valmistatud eksponaatidega.

Ühe seina täidavad kunstnik Rein Mägari kaunid mereteemalised akvarellid „Merel on mitu nägu“, mis ei jäta külmaks kedagi.

Peale oma näituste valmistasid Jorma Friberg ja muuseumi hea sõber professor Göran Hoppe Riigimetsa Majandamise Keskuse tellimisel ülevaatliku näituse Osmussaarest, millega saab tutvuda külastades saart.

*Rannarootsi muuseumis toimunud lõõtspillikontserdil oli palju kuulajaid.
Foto: Ülo Kalm*

Talgud Ruhnus

Juba traditsiooniks kujunenud Korsi talgud toimusid tänavu 16.-19. juunil. Talgud juhatas sisse fotograaf Arvo Tarmula näituse „Turu saarestik Soomes“ pidulik avamine Korsi talu pikk maja seinal. Näituse avamisele olid kogunenud nii saare elanikud, külalised kui muuseumi talgulised. Üheskoos istutati Andre Nõu laulu saatel Korsi talu õuele õunapuu.

Meeleolukas sissejuhatus innustas järgmisel päeval Korsi talu talgulisi tegema ära usumatult suure töö. Tehnikaga olid appi tulnud Jüri Keskspaik ja Ruhnu vallavolikogu esimees Heiki Kukk. Talgulisi oli abiks Tallinna kiirabist, Viljandi kultuurikolledžist, endisi ja praegusi ruhnlasi, saare külalisi, kogu Rannarootsi muuseumi pere. Talgulistega ühines ka vallavanem Jaan Urvet oma külalistega. Esmalt

tasandati buldoosritega pea kogu krunt ja seejärel asusid tööle talgulised kui üks suur töökas sipelgapeere – kes rehitses, kes korjas prahti, kes külvas muruseemet, kes rullis puupakust improviseeritud rulliga värskelt külvatud seemne mulda. Talgulisi jagus ka 41 meetri pikkuse pikk maja ruumide koristamiseks, kuhu oli aastakümnete jooksul kuhjatud igasuguseid esemeid ning tohutust koguses ehitusjätmeid ja prahti. Päevaga said ruumid puhastatud ja kõik säilitamist vajav ühte ruumi kokku kogutud.

Tänavu toimusid Korsi talgud neljandat korda ja olen südamest tänulik kõigile tublidele talgulistele tehtu eest. Korsi talgute korraldamist toetas rahaliselt programm „Saarte pärimuslik kultuurikeskkond“.

Suur tänu!

Tänu Rootsi Kultuurifondi Soomes toetusele osalesid tänavu muuseumi töötajad koos „neljapäevamemmede“ esindajatega Stundarsi muuseumi käsitööpäeval. Kultuuriprogrammi pakkus Haeska segarahvatantsurühm, kus jalga keerutab muuseumi peavarahoidja Anu Raagmaa. Samuti osaleti Turu muuseumi käsitööpäeval, mille sisustas muusikalise programmiga Anti Nööri pereansambel.

Rootsi Kultuurifond Soomes toetas rannarootslaste meresõidu ajaloo jäädvustamist. „Rannarootslaste meresõidu ajaloo“ raamatu kirjutamise võttis kätte Jorma Friberg.

Kalapäevadel oli arvukalt külalisi

Juba traditsiooniliseks saanud Rannarootsi muuseumi suitsukala päevad on iga aastaga populaarsust juurde kogunud. Rõõm on tõdeda, et oleme suutnud Haapsalus ühe merelinnaga hääbunud traditsiooni taas ellu kutsuda ja pakkuda huvilistele taastatud vanas suitsuahjus esivanemate kombe kohaselt suitsutatud kala koos meeleoluka muusikalise programmiga.

Teist aastat toimus koostöös Haapsalu Kultuurikeskusega muuseumi õuel lõõtspilli festival „Rannalõõts“, mis osutus nii populaarseks, et muuseumiõue täitus hetkega kaasa haarava lõõtsa muusika nautijatega. Muuseumi jaalast sai muusikapaat, mis tegi lahel ühe tuuri teise järel, pakkudes sõitjatele iga kord uue särava lõõtsa kontserdi.

Merekultuuri aitavad hoida ja tutvustada muuseumi puupaadid – Ruhnu lodja „Svartvitan“, Vormsi ruup „Gättor“, Naissaare kaluripaati „Lilian“, Ruhnu jaala „Vikan“. Kevadel esimeseks tööks sai paatide tõrvamine. Üheks mahukaks tööks

oli tänavu jaala vasaku teki osa uuendamine, mis võttis päris palju aega. Naissaare kaluripaadile ostime ja paigaldasime uue mootori ning vahetasime välja kogu elektrijuhtmetiku. Paadi mõlemasse pardasse ehitasime istepingid, et juba järgmisel suvel oleks huvilistele võimalik Haapsalu lahel teha lõbusõite. Nii kulusid pea kõik suve vabad minutid puupaatide korrashoiule ja remondile.

Esimest aastat täiendasid puulaevaseltsi „Vikan“ ruubad muuseumi kai ääres meie paatide kollektsiooni ning MTÜ Liigub ja loob korraldas suvel lastele mitu „Piraatide kooli“, kus Politsei- ja Piirivalveameti professionaalsed merepäästjad tutvustasid lastele meresõidu ohutust, millele järgnes ruupadel aerutamise õppimine.

Uus infotahvel

Johann Nymani järeltulijad külastasid Bertil Nymani eestvedamisel suvel oma esivanemate kodukanti. Ta soovis ja toetas rahaliselt Johann Nymani Kõstri talu kohale uue ja ülevaatlikuma infotahvli valmistamist, mida illustreeriks fotod. Tema fotokogust sai muuseum sobivad fotod ja muuseumi kuraator Jorma Friberg koostas Kõstri talu ülevaate, mille järel muuseum tellis ja paigaldas uue infotahvli.

Rootsi päeval Noarootsis tutvustasid muuseumi töötajad muuseumi ja „neljapäevamemmed“ käsitöötraditsioone.

Tänavu ilmus trükist Mikael Sjövalli raamat „Aiboland“, mida ilmestavad fotograaf Patrik Rastenbergeri professionaalsed fotod. Raamatu üks esitlustest toimus suvel Rannarootsi muuseumi õuel. Kohale saabunud tervitas Rootsi suursaadik Andres Ljunggren. Esitluse muutis eriti huvitavaks autori ja proua Barbro Allart Ljunggreni vaheline diskussioon

vastilmunud raamatu ainetel. Autori tänuväärne kirjatöö rannarootsi aladel elavate rootslaste ja nende järeltulijate lugudest annab põhjaliku ülevaate lähiminevikust ja pakub põnevat lugemist igahühele.

Muuseumi aasta kordaminekule aitasid palju kaasa meie tublid sõbrad vabatahtlikud, kes suvel muuseumis abiks olid ja külastajaid teenindasid. Tänuõnad Rainer Åkerblomile Ahvenamaalt, Ove Knektile Sibbost, Bosse Ahlnäsile Ahvenamaalt, Marianne Stunsile Houtskärilt, Johan Silénile Helsingist ja Toivo Tomingasele Haapsalust.

Rannarootsi muuseum tegi eelmisel aastal Rootsi Haridusseltsile ettepaneku tutvustada eestirootslaste põnevat ajalugu „Rannavaiba“ koopianäituse abil Rootsis. Rootsi Haridusseltsi juhatus toetas ideed. Suur tänu haridusseltsile, esimehele Margit Rosen Norlinile ja Leena Weesarele, kelle eestvedamisel sai plaan teoks. Tänavu toimus muuseumiga koostöös „Rannavaiba“ tutvustamine Gotlandil Visbys ja Eskilstuna linnamuuseumis. Nii sai meie pea 1000-e aastane ühine ajalugu taas laiemat tutvustamist Rootsimaal ja kindlasti peaks alustatuga jätkama tuleval aastal.

Rõõmsaid saabuvaid jõule ja uute toredate kohtumisteni aastal 2016!

Mikael Sjövall esitles juulis uut raamatut

Foto: Ingegerd Lindström

Ormsö Blod - aktiviteter i somras

Toivo Tomingas

Den 14 oktober kallas för Gulnadsdagen i den folkliga tideräkningen. Detta är ett hösttecken då skogen brukar kalna och så vet också naturen att sommaren är slut. Sommaren är slut också för föreningen Ormsö Blod. Vi kan börja sammanfatta. Vad gjorde vi då och hur gick det?

Den aktiva perioden började med Ormsö Kulturdag där flera av våra medlemmar deltog. En orsak till denna dag var säkert det att Jonne Berggren hade hittat Anders Lindströms manuskript från 1982–1985 som länge ansågs vara försvunnen. Nu är den ”datoriserad” och kommer förhoppningsvis att publiceras i boken Vormsi Veri III.

Det syns att Lindströms verkliga är välsignade med kreativitet. I samma kulturdag stod Jonathan Lindström framför åhörare. Han är etnolog från Stockholm, bördig från Rälby och han presenterade sitt vetenskapliga arbete om Ormsös första kolonisation. En högintressant och helt logisk historia. Nu har hans tjocka bok på svenska redan kommit ut. Jag vill gärna hoppas att den snart blir översatt till estniska.

I redan 4 år har Midsommarfesten på Dibybacken varit sommarens viktigaste evenemang. Också i år gjorde Verner Friberg tillsammans med sin sambo Monika en insats i festen, genom att låta dansa sina halvhundra midsommarfirande fram till tidig morgon. Danslaget ”Ormsö Kadakased” gjorde ett fint uppträdande, på barnen och deras nöje tänkte Külli Sinisalu som anordnade roliga lekar och tävlingar.

Också vädret var det bästa man kunde tänka sig.

Jag hade åtagit mig att bli klar med boken ”Vormsi Veri II” inför Olofsdagen. Det klarade jag av. Förstås tack vare sponsorer; Ormsö kommun, Estlandssvenskarnas Kulturförvaltning, medlemsavgifter i föreningen osv. Tryckeriet i Hapsal bidrog med sitt rejäla arbete. Boken kom ut ur tryckeriet till och med några veckor tidigare än beräknat, redan den 7:e juli. Så hade jag något att glädja mina föreningsmedlemmar och medhjälpare med på Olofsdagarna. Den första presentationen ägde rum den 28 juli på balkongen i Folkets hus i Hullo. Verner Friberg, av vars många sånger de åtta mest kända nu finns i boken, sjöng sina sånger, jag pladdrade emellan och delade ut autografer. Av seminariet inomhus missade vi förstås det mesta. Men det var mycket intressant att få träffa Jaan Sarv, som hade kommit genom en inbjudan från Ants Varblane och som musicerade på dragspel. Jaan är son till den legendariske Ain Sarv och följer i hans spår. En ung och duktig spelman som bevarar och sköter sin fars andliga arv.

Naturligtvis var jag också med i kyrkan. Denna gång firades ju 25-årsdagen av återinvigning av Olofskyrkan på Ormsö. Och som den estniska lutheranska kyrkans ärkebiskop Urmas Viilma sa från predikstolen, har det gått på följande sätt. Jag minns inte hans ordagrant men meningen i hans predikan var följande: det är tider och förhållanden då helgedomar

vanskötts och blir t.o.m. ruiner. Men ändå och alltid får någon i uppdrag av Guden att återställa helgedomen i dess gamla prakt och höghet. Och denna uppgift ger Guden till denne som klarar detta arbete.

En månad senare, i slutet av augusti deltog några av oss i Forneldarnas natt i Sviby hamn. Det var en stilla natt, vinden var loj, men det var kallt redan. Elden har varit en symbol genom tiderna. Vid elden är man på något sätt mer fundersam, öppen och spirituell. Eldarna på kusten är som ögonkontakt med vänner, släktingar och fränder. Lite musik hade jag önskat också där.

I augusti firade också duktiga ormsögubbar sina födelsedagar – Oskar Friberg som blev redan 96 och Herbert Hinnno, en generation yngre än Oskar, men den äldsta mannen i Diby som blev 65. Gratias!

För kort, denna vår sommar. Men trots detta var september fortfarande rätt sommarlik. Läänemaas centralbibliotek tog initiativet att presentera boken i Ants Laikmaas memorialmuseum. Där hade Litterära klubbens medlemmar samlat sig, ett tjugotal intresserade. Tillsammans med mig kom Elvi Benno och Sirje Kaasik. Sirje sjöng 5-6 sånger ur urvalet i boken och Elvi Benno berättade om sin barndom i Rälby.

Den 10 oktober höll Kulturrådet sitt höstmöte i Tallinn. Det är angeläget att notera att mötet fastställde kulturrådets budget. Detta i sin tur innehåller ett positivt budskap till

föreningen Ormsö Blod. Jag har skickat in ansökningar i rätt tid för verksamhetsbidrag till föreningen också nästa år. Och det ser ut att vi får det. Det ger styrka att arbeta vidare.

St:Mikaelskyrkan hade köpt ett tjugotal exemplar av boken Vormsi veri II i somras. Och några veckor tidigare hade jag gett ett löfte till prästen Patrik Göransson om att komma och presentera boken också

i kyrkan. Nu, söndagen den 11 oktober blev det av. Återigen var det Sirje Kaasik som samtyckte att följa med mig. Hennes spirituella interpretationer ur Silvi Mickelins och Verner Fribergs sångskatt gav en extra glans och höghet åt evenemanget i denna helgedom.

Något att tillägga? Antal aktiva medlemmar i Ormsö Blod är ett tjugotal. I höst ska också årsmötet hållas. Styrelsen har något att re-

dovisa och även mandatperioden börjar ta slut.

Foto: Toivo Tomingas

Tiina är Jonne Berggrens äldre syster, Reet däremot Jonnes hustru. Bägge är aktiva medlemmar i Ormsö Blod.

Ormsö Kadakased uppträdde på midsommaraftonen.

Sirje Kaasik medverkade vid flera bokpresentationer.

Jätkub lk 21

Infopäring

Karolina oli esitanud küsimuse: millised on Eestis elavate riigirootslaste võimalused registreeruda vähemusrühvuse nimikirja ja osaleda valimistel.

Ülo vastas, et ainus võimalus on astuda Eesti kodakondsusse. Sel juhul peab kõnealune isik loobuma Rootsi kodakondsusest (topeltkodakondsus on lubatud üksnes eestirootslastele). Tegemist on seaduses sätestatud nõudega ja Kultuuriministeerium selle muutmist ei kavanda.

Koosolek otsustas siiski lubada Rootsi kodanikel valida enda esindaja, kellel on õigus koosolekutel osaleda, omades sõnaõigust, kuid mitte hääletamisõigust.

Vormsi veri II
Koostaja Toivo Tomingas
ISBN 978-9949-38-490-7

Vormsi veri II

Sammanställd av Toivo Tomingas
ISBN 978-9949-38-490-7

Andra delen av boken "Vormsi veri" kom ut i somras och presenterades på Svenskdagen. Denna del innehåller fler dikter, sånger och berättelser från Ormsö. I slutet av boken finns även en del bilder. Boken innehåller 176 sidor. Finns att köpa på Aibolands museum

Suvel ilmus raamatu "Vormsi veri" teine köide, mida esitleti Rootsi päeval. Raamat sisaldab Vormsiga seotud luuletusi, laule ja jutustusi, raamatu lõppu on lisatud fotod.

176 lk.

Saadaval Rannarootsi Muuseumis.

Vormsi Veri selle suve tegemised

Toivo Tomingas

Ülehomme, 14. oktoobril on rahvakalendris Kolletamispäev. See on sügismärk, kus tavaliselt mets raagu läheb ja seega loeb looduski suve möödunuks. Suvi on möödas ka Vormsi Veri MTÜ-l. Võib hakata saaki kokku arvama.

Mis me siis tegime ja kuidas läks?

Aktiivne periood algas Vormsi Kultuuripäevaga, kus meie rahvast üsna mitmeid osalemas oli. Üheks selle päeva saavutuseks oli kindlasti see, et Jonne Berggren oli üles leidnud ühe eksemplari Anders Lindströmi käsikirjast, mis kirjutatud 1982.-85. aastail ja pikka aega kadunud oli. Nüüd on see arvutisse sisestatud ja saab tuleval suvel loodetavasti Vormsi Veri III köites avaldatud.

Näib, et Lindströmid ongi loovusepisikuga õnnistatud. Selsamal kultuuripäeval oli rahva ees Jonathan Lindström. Stokholmis elav etnoloog, päritolult Rälby poiss, kes tutvustas oma teadustööd Vormsi esmaasustuse tekkest. Ülimalt huvitav ja igati tõepärane lugu. Nüüd-

seks on temaltki rootsikeelne, tüse raamat juba ilmunud. Tahaks väga loota, et see peagi tõlkimist leiab.

Juba 4 aastat on suviste tegemiste tippurituseks olnud Jaanipäevapidu Diby mäel. Tänavugi andsid oma osa peo õnnestumisse Verner Friberg koos elukaaslase, Monika-ga, tantsitades rohkem kui pooltsada pidulist varase hommikuni. Kauni etteaste tegi tantsurühm „Ormsö Kadakased“, laste ja lusti peale oli mõelnud Külli Sinisalu, kes korraldas humoorikaid mängu ja võistlusi. Ilmgi oli parim võimalik.

Mina olin võtnud endale kohustuse, saada enne Olavipäeva valmis raamatuga „Vormsi Veri II“. Sain hakkama. Muidugi vaid tänu rahastajatele – Vormsi vald, Eestirootslaste Kultuuriomavalitus, seltsikaaslaste liikmemaksud jne. Tubli tööga toetas omalt poolt Haapsalu Trükikoda. Raamat tuli trükist isegi paar nädalat varem, kui olin arvestanud, juba 7. juulil. Seega oli mul, millega Olavipäeval seltsikaaslasi ja paljusid mind

aidanud rõõmustada. Esimene raamatuesitlus toimuski 28. juulil Hullo, Seltsimaja terrassil. Verner Friberg, kelle loodud paljudest lauludest esikaheksa nüüd raamatus, esitas omi laule, mina vadistasin vahele ja jagasin autogramme. Tõsi, seminarist, mis majas sees, jäime enamasti ilma. Kuid väga huvitav oli kokku saada Jaan Sarvega, kes Ants Varblase kutsel kohale oli tulnud ja akordionil muusikat tegi. Jaan on legendaarse Ain Sarve poeg, kes käib isa jälgedes. Noor tubli muusikamees, kes hoiab ja hooldab isa loodud vaimset pärandit.

Muidugi olin ma ka kirikuline. Tähistasime ju seekord Vormsi Püha Olavi kiriku taaspühitsemise 25. aastapäeva. Ja nagu ütles kantslist EELK peapiiskop Urmas Viilmaa, nii ongi läinud. Ma ei mäleta tema öeldut sõna-sõnalt, kuid mõte oli järgmine: on aegu ja olusid, kui pühakojad jäävad hooletusse ja muutuvad isegi varemeiks. Kuid ikka ja alati saab keegi Jumalalt ülesande, taastada pühakoda oma endises ilus ja ülevuses. Ja selle

Foto: Toivo Tomingas

Jonathan Lindströmi juttu tõlkis Kaire Reiljan.

Jonne Berglund ja Harry Rosenblad olid tule-musega rahul.

ülesande annab Jumal inimesele, kes selle tööga hakkama saab.

Kuu hiljem, augusti lõpus võtsid mõned meist osa Muinas-tulede ööst Sviby sadamas. Oli kuupaistene, vähese tuulega, kuid juba jahe öö. Tuli on läbi aegade olnud sümbol. Tule juures ollakse kuidagi mõtlikumad, avatumad ja hingelisemad. Lõkked rannikul on kui silmside sõprade, sugulaste ja hõimlastega. Natukese muusikat oleksin soovinud sinnagi.

Augustis tähistasid sünnipäevi ka tublid Vormsimehed Oskar Friberg, kes sai juba 96 ja Herbert Hinno, Oskarist põlvkond noorem, kuid Diby küla vanim mees sai 65. Palju õnne ja tervist neile!

Lühikesevõitu, see meie suvi. Siiski-siiski oli september veel üsnagi suvine. Läänemaa keskraamatukogu pakkus välja

võimaluse, esitleda raamatut Ants Laikmaa majamuuseumis. Sinna oli kogunenud Kirjandusklubi rahvas, paarkümmend huvilist. Minuga tulid koos Elvi Benno ja Sirje Kaasik.

Sirje esitas 5-6 laulu raamatus ilmunud valikust ja Elvi Benno jutustas juurde oma lapsepõlvest Rälbys.

10. oktoobril oli Tallinnas Kultuurinõukogu sügiskoosolek. Heameel on märkida, et koosolek kinnitas KN eelarve. Selles aga on positiivne sõnum Vormsi Veri MTÜ-le. Lähetasin õigeaegselt taotlused, et saada ka tuleval aastal toetust Seltsi tegemistele. Paistab, et saab. See annab energiat edasi toimetada.

Püha Mikaeli kirik oli suvel olnud paarkümmend köidet „Vormsi Veri II“. Ja paar nädalat

tagasi andsin vekslid õpetaja Patrik Göranssonile, et tulen raamatut tutvustama ka kirikusse. Nüüd, pühapäeval, 11. oktoobril sai teoks seegi. Jälle oli minuga nõus kaasa tulema Sirje Kaasik ja tema hingelised esitused Silvi Mickelini ja Verner Fribergi lauluvarast andsid pühakoja ruumides sündmusele sära ja ülevust.

Mis veel? Vormsi Veri aktiivseid liikmeid on kahekümne ümber. Sel sügisel tuleb korraldada veel üldkoosolek. Juhatusel on, millest aru anda ja volitusedki hakkavad lõppema.

Publitsist Mikael Sjövall ja fotograaf Patrik Rastenberger jäädvustasid kahe aasta jooksul laiali pillutatud eestirootslasi intervjuuerides ja pildistades eestirootslaste kultuuri. Selle tulemuseks on tõsieluraamat, milles kirjeldatakse eestirootsi kultuurist ja keelest säilinut. Eesti tänapäeva täiendavad kõrvalepõiked Ukrainasse Gammalsvenskbysse ning Rootsi, Gräsö saarele. Raamatu näol on tegemist eestirootslaste kultuuri eri avaldumisvormide väärtusliku dokumenteerimisega. Sjövall tabab raamatu eessõnas hella punkti: ”hävimisohus kultuurid ja keeled vajavad ellujäämiseks asutusi nagu koolid ja lasteaiad, vastasel juhul tõrjutakse keel avalikust sfäärist kõõki. Ja kui rootsi keelest saab Eestis ühise asja asemel eraasi, on eestirootslaste kultuur aeglaselt, kuid kindlalt kadumisele määratud.”

Raamat on rootsikeelne.

På strövtåg i Aiboland

En reportagebok om svenskbygderna i Estland

Tekst: Mikael Sjövall

Fotod: Patrik Rastenberger

Väljaandja: SOV

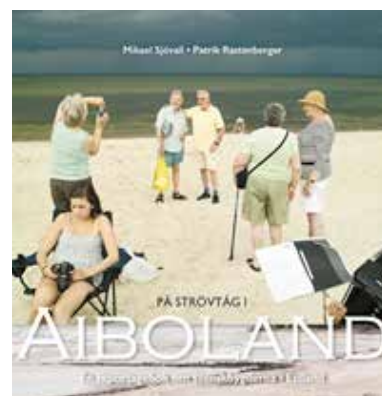
212 lk, 4-värvitrükk, raamat sisaldab enam kui 70 fotot

Saadaval:

Rootsis SOV kontor:

Hind: SOV liikmele 200 SEK + postikulud; teistele 250 SEK + postikulud

Eestis: Rannarootsi Muuseum, Roosta Puhkeküla: hind 20 €

Presentation av Carl Russwurms ”Eibofolke” på Svenska Ambassaden i Tallinn

Toivo Tomingas

Den 18 november presenterade Ivar Rüütli resultatet av sitt femåriga ansträngande arbete. Standardverket, om den estlandssvenska etniska gruppens livsvillkor på västra Estlands kust och öarna, som fullbordades för 160 år sedan av den dåtida skolmannen Carl Russwurm, har utkommit på estniska. Det jättelika översättningsarbetet krävde otroligt mycket energi av Ivar och hans arbetslag som Ivar själv sammanfattade med orden: ”Hade jag uppfattat redan i början vad som väntade mig, hade jag kanske inte startat arbetet.” I alla fall är resultatet av det mödosamma arbetet – 800 sidor – slutligen klart nu. Översättarens glädje

och belåtenhet är överflödande. Tacksamma var och är också alla andra som deltog i presentationen på Svenska Ambassaden i Tallinn. Tacktal hölls av ambassadören Anders Ljunggren, professor på Uppsala universitet Torkel Jansson, Kulturministeriets vice kansler Annely Reimaa, museidirektören på Aibolands museum Ülo Kalm och naturligtvis av styrelseledamoten i föreningen Estlandssvenska Akademin, Jaak Kaabel.

Ivar hade inbjudit närmare 50-talet medhjälpare, sponsorer och estlandssvenskar till presentationen och tagit 60-70-tal böcker med sig. Efter talen följde samkväm och diskussioner mellan deltagarna. Men Ivar fick inte njuta av friheten. De intresserade omringade honom på

en gång och nästa timme gick åt att skriva autografer och dedikationer. Storverket kunde köpas för 30 euro/st och de flesta böckerna försvann tillsammans med lyckliga köpare, i deras väska eller famn.

Det ska noteras att den nya boken måste beredas en hedersplats i alla estlandssvenska hembibliotek, naturligtvis också i offentliga bibliotek och museer. Översättningsverket är ingen lätt litteratur, varken bildligt eller bokstavligt. Det behövs tid, intresse och fördjupning för att läsa och förstå den. Det sägs att Ivar också kommer till Hapsal med en större boklast. Låt oss redan idag förbereda plats för detta mästerverk på våra bokhyllor! Bredvid Bibeln, encyklopedin och olika lexikon.

Eibofolke esitlus Tallinna Rootsi Suursaatkonnas

18. novembril esitles hr. Ivar Rüütli oma ligi viis aastat kestnud pingelise töö vilja. Eesti keeles ilmus omaaegse koolimehe, Carl Russwurmi 160 aastat tagasi tehtud kapitaalne uurimus rannarootslaste etnilise grupi elu-olust Lääne-Eesti rannikul ja saartel. Ülimahukas tõlketöö võttis hr. Rüütli ja tema meeskonnalt uskumatult palju energiat, mille Ivar Rüütli ise võttis kokku sõnadega: ”Oleks ma ikka algusest peale endale aru andnud, mis mind ees ootab – võibolla poleks ette võtnudki.”

Igal juhul on nüüd vaevarikka töö tulemus – 800 lk. lõpuks valmis. Tegija rõõm ja rahuldus on ülevoolavad. Tänuolid olid ja on ka kõik teised, kes esitlusest, mis

toimus Rootsi Suursaatkonnas Tallinnas, osa võtsid. Tänuõned tulid suursaadik hr. Anders Ljunggrenilt, Uppsala Ülikooli professor hr. Torkel Janssonilt, Kultuuriministeriumi asekanstler pr. Annely Reimaalt, Rannarootsi muuseumi direktor hr. Ülo Kalmult ja muidugi Eestirootsi Akadeemia MTÜ juhatuse liikmelt hr. Jaak Kaabelilt.

Ivar Rüütli oli palunud esitlusele ligemale poolsada abilist, rahastajat ja eestirootslaste esindajat ning kandnud kohale 60-70 vastset raamatut. Kõnelede järgnes osalejate vabas vormis vestlus ja arutelud. Vabadust ei saanud aga nautida Ivar Rüütli. Huviliste ring piiras õnneliku tõlkija hetkega sisse ja järgmine tund kulus Ivaril autogrammidele

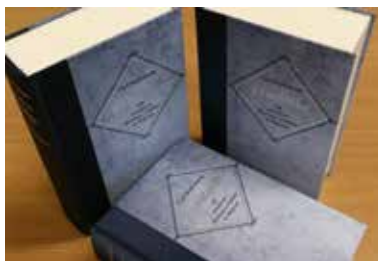
ja pühendustele. Suurteose kõide oli saadaval hinnaga 30 eurot tükk ja enamus kohalekantud raamatuist lahkus õnnelike ostjate kaenlas või kotis.

Peab märkima, et valminud raamat peaks saama aukoha kõigi rannarootslaste kodustes raamatukogudes, muidugi avalikes raamatukogudes ja muuseumides. Tõlketeos on raske kirjandus nii otseses kui kaudses mõttes. Selle lugemiseks ja mõistmiseks on vaja aega, huvi ja pühendumist. On oodata, et hr. Rüütli tuleb suurema raamatukoormaga ka Haapsallu. Tehkem juba täna sellele väärtteosele meie kodustes riigileis ruumi! Piibli, entsüklopeedia ja leksikonide kõrvale.

Trükist on ilmunud eesti keeles Carl-Russwurmi teos "Eibofolke ehk rootslased Eestimaa randadel ja Ruhnus" (originaalis "Eibofolke oder die Schweden an den Küsten Ehistlands und auf Runö").

Väljaandja Eestirootsi Akadeemia MTÜ. Raamat müügil Rannarootsi muuseumi poes, Sadama 31/32 Haapsalu ja Tallinna Rootsi-Mihki kirikus, Rüütli 9 Tallinn.

Carl Russwurms standardverk "Eibofolke oder die Schweden an den Küsten Ehistlands und auf Runö" har utkommit på estniska. Bokens utgivare är föreningen Estlandssvenska Akademin. Finns att köpa på Aibolands museum och Svenska St:Mikaelskyrkan i Tallinn.

Fr. v. Torkel Jansson, Ivar Rüütli, Anders Ljunggren och Jaak Kaabel.

Foto: Toivo Tomingas

Aibotapeten på turné

Lena Weesar

Aibotapeten, som finns på Aibolands museum i Hapsal och i bild visar estlandssvenskarnas historia från medeltid till upprottet från hembygden 1943 – 44, har varit, och är, på turné i Sverige. Det vill säga – en fotografisk kopia av originalet, så skickligt gjord att man inte tänker på att det är en kopia. SOV i Stockholm har kopierat till låns av Hantverksmuseum i Åbo som lät göra den till samarbetsprojektet Aiboland – Åboland museerna emellan för några år sedan och hade under sommaren och hösten arrangerat en turné med tapeten i Sverige.

Under sensommaren visades den på Almedalens bibliotek i Visby på Gotland. Det var fullt hus den kväll då Jorma Friberg berättade om tapetens tillkomst med efterföljande konsert av Stockholms Estniska kör / *Stockholmi Eesti Segakoor*, som uppförde programmet *Sångens beröring*, en musikalisk resa över Östersjön tillsammans med folkmusiker. Riina

Noodapera, Estlands honorärkonsul på Gotland, hade koordinerat och var värd för programkvällen.

Så fortsatte Aibotapeten till Eskilstuna stadsmuseum. Eskilstuna som är vänort till Hapsal och där många estlandssvenskar och ester bosatte sig efter ankomsten till Sverige. Och många kom till stadsmuséet just för att se Aibotapeten under den månad den visades där.

Efter årsskiftet ställs Aibotapeten ut i centrala Stockholm, i Estniska huset / Eesti Maja, Wallinga-

tan 32, där man kommer att kunna se den under nära en månads tid.

Stor samlad aktivitet under sommaren och hösten 2015 alltså. För visst är estlandssvenskarna fortfarande att räkna med trots att det i år är över 70 år sedan flykten från hembygden!

Rannavaip rändnäitusel

Lena Weesar

Rannavaip, mis asub Haapsalus Rannarootsi muuseumis ja millel kujutatakse pildiliselt eestirootslaste ajalugu alates keskajast kuni lahkumiseni 1943.–44. aastal, oli ja on Rootsis rändnäitusel. Täpsemalt on juttu selle ülimalt täiuslikust koopiast. SOV Stockholmis asuv koopia on laenatud Turu Klosterbackeni Käsitöomuuseumilt, mis laskis selle valmistada paar aastat tagasi muuseumitevahelise projekti Aiboland-Åboland raames ja korraldas suvel ja sügisel Rootsis Rannavaiba rändnäituse.

Hilissuvel näidati seda Visbys Almedaleni raamatukogus. Öhtul, kui Jorma Friberg kõneles vaiba tekkeloost koos sellele järgnenud Stockholm Eesti Segakoori kontserdiga, kes kandis koos rahvamuusikutega ette kava *Laulu puudutus*

Muuseumi direktor Ülo Kalm Eskilstunas Rannavaiba näituse avamisel.

– *muusikaline reis üle Läänemere*, oli maja rahvast täis. Öhtu koordinaator ja võõrustaja oli Eesti aukonsul Gotlandil Riina Noodapera.

Edasi liikus Rannavaip Eskilstuna linnamuuseumisse. Eskilstuna on Haapsalu sõpruslinn, kuhu pärast Rootsi saabumist asusid elama paljud eestlased ja eestirootslased. Ja paljud tulid lin-

namuuseumi vaid selleks, et kuualalise näituse jooksul Rannavaipa vaadata.

Alates uuest aastast on Rannavaip välja pandud Stockholmi kesklinnas Eesti Majas (Wallingatan 32), kus see jääb vaatamiseks umbes ühe kuu.

*Rannavaip Eskilstunas.
Foto: Lena Weesar*

De kvarblivnas historier I

Breven till Maria

Öle-Jana

Paul Stahl, son till Andres, föddes på Vad-gården i Rickul den 18 september 1908 som det yngsta barnet av sex syskon. Som dräng senare i Lillbyn på Lilla Rågö mötte han den blonda Maria Berggren från Öle-Nistuve i Storbyn. De gifte sig 1934. Det första barnet föddes 1939 och det andra 1941. Ett halvt år efter att det andra barnet hade fötts var han tvingad att börja en vandring varifrån han aldrig återvände. Detta är en historia bland andra tragiska historier...

Farfar Paul försvann spårlöst den 23 mars 1945 på fronten som då stannade i Kurland. De hårda striderna i lettiska Kurland beskriver han i sitt sista brev hem den 20 mars 1945 med följande ord:

"Nu, Maria, skriver din krigare, skickar dig återigen ett brev, jag skriver i skyttegravan, de slåss hårt men jag vet inte hur länge detta liv ska vara under ett sådant kulregn. Det är ett sådant hemskt buller nu att jag inte kan samla mina tankar, du ser väl vilken ful handstil jag har. Jag skriver på mitt knä, vårt eget kanonbatteri skjuter över huvudet så det susar i öronen. Jag är ännu frisk och lever men jag vet ju inte när det blir dags..."

Estland var det enda område som Sovjet hade ockuperat 1939–1940 och som i början av juli 1941 inte var erövrat av de tyska trupperna. Män födda 1919–1922 (och några också från tidigare årgångar) samlades den 2–4 juli 1941 och skickades till Ryssland som mobiliserade till Röda armén.

Första brevet från nära Tallinn den 23 juli 1941, från Paul som ska skickas till Ryssland och anar inte än vad ödet har i sina tankar, innehåller många hälsningar från hans kamrater till de hemmavarande och har en optimistisk anda:

"... Vi vet inte just hur det blir med oss men hoppas det bästa. Hälsa lilla Axel och lilla Lennart, var snäll mot barnen och lugna de kära små. Adjö. Lev lyckligt bästa hustru, med bästa hälsningar från din Paul". De åker ut från Tallinn den 27 juli och är i Kotlas (20 mil från Archangelsk) vid Dvinafloden den 6 augusti 1941.

Nästa brev kommer, som man kan tänka sig, först den 19 september 1944 då Paul är tillbaka i Estland och har klarat sig som genom ett under och haft hårda dagar i Sibirien och skriver att han har blivit rätt tjock. Den 22 september intågar 354:e skytteregementet i Tallinn som de tyska trupperna har lämnat. Brevet den 3 oktober från fastlandet nära Muhu-ön är redan längre och för säkerhets skull skickar han brevet denna gång inte till de hemmavarande utan till en bekants adress i Korkis:

„Hälsningar från den försvunna. Ni trodde förstås att jag inte längre finns bland de levande som den tyska propagandan förtäljer men som ni ser lever jag fortfarande och är frisk ..." Vidare, efter att äntligen fått kontakt med de hemmavarande vid årets slut

*Paul Stahl i Sibirien
Foto från familjen.*

ville han att Maria skulle skriva ett längre brev och på svenska och beskriva läget på hemön. Han skriver också att han hoppades på att få en permission på sommaren men har inte fått den än och talar om rågomännens öde som han var tillsammans med i Sibirien till den 22 december 1943.

Än mer hemlängtan skymtar i brevet från julen 1944: *"Så, det är julafton i morgon, ni har kanske er helg därhemma med er familj. Men för mig är det redan den fjärde julen som går i stöpet, men inget att göra åt – kriget. Det kanske blir en tid någon gång som vi tillsammans firar vår helg. Jag har haft två jular i Sibirien, det var hemskt kallt där, ner till 50 grader. Men nu vistas jag åter i mitt hemland, här är det inte så kallt. Nu är vi i en by nära Tallinn, i Lagedi. Om du skriver till mig, så var snäll och skicka mig ett par bröllopsbilder där vi två är med och en bild där alla är med och om du har, skicka en där du själv är med och barnen ty jag längtar efter att få se er ... Dig alltid trogen Paul. Jag är mycket glad att ni inte åkte iväg."*

Jag är glad att farmor Maria bevarade farfar Pauls brev, eftersom jag på så sätt lärde känna min farfar en bit. På juldagen är han förvånad över att breven rör sig så hemskt långsamt (två veckor) och

sedan: "Om du skriver till mig, skriv då hur barnen mår och om Lennart har börjat tala redan. Axel är naturligtvis en stor pojke redan, sjunger och pratar. Uppfostra barnen väl, var inte arg på dem, att vara arg är inte bra för barnet, ett gott och vänligt ord är mycket bättre. --- " och sedan bekymrar han sig över flytten från ön och rekommenderar att Maria skulle "ta en bit mark någonstans så att ett dagligt levebröd skulle finnas".

Den 16 januari 1945 i Tallinn och den lycklige Paul har fått ett brev från hustrun, delar sina intryck från brevet om barnen och ger råd om vad ska man göra med det viktiga dokumentet från Röda armén som kunde förbättra hustruns livsvillkor. Han vill också att Maria skulle tillsammans med sin moster komma och hälsa på honom i Tallinn. Av någon anledning träffas de inte. I februari 1945 vet man att fronten rör sig vidare till Lettland: "Nu hörs det att vi ska bort härifrån snart, åt fjärran håll, då tar det lång tid innan jag

kommer tillbaka. Kära hustru, som du vet är jag en krigare och min väg för mig långt för nu är det krig och ett krigståg är det som för mig bort från min familj. Synd att jag inte fick vara hemma, jag skulle ha velat se mina barn, det är min största önskan. Om jag kommer tillbaka någon gång, då är pojkarna rätt stora redan. Jag önskar att var snäll mot barnen. Uppfostra dem så gott som du kan, så gott som krigets tid tillåter. Bedröva dig inte över vad jag skriver om, för det är inget att göra åt. Upp med huvudet och gå igenom vilka svåra tider som helst då blir allt i ordning med dig. När jag kommer tillbaka, så kommer jag för gott.

--- PS. Meddelar att jag är på en sergentskurs som varar tio dagar och nu är jag gruppchef och vi får betald snart, då får jag redan 125 rubel per månad ty jag är granatkastarsoldat och jag har en lite högre lön." I följande brev kan vi ana stridsförväntan, bekymret över den sjuka sonen och förhoppningen att kriget tar slut om ett par

månader och "om Guden är nådig mot mig att jag klarar mig med livet därifrån då är det ingen som håller mig kvar här och jag är snart hemma. Viktigast att du kunde vara på ön ännu ett par månader ty då är jag redan tillbaka i hemlandet. --- Jag hoppas att Lennart är på bättringsvägen igen, gråt inte min kära, tiden är svår men det blir bättre snart. Önskandes er allt det bästa. Paul."

Näst sista brevet från fronten den 16 mars 1945, Kurland, Lettland. „Kära hustru. Skriver nu från fronten, vi sitter nu i skyttegravan och jag hör pjäser och bössor spela sin höga musik. Det är rätt varmt väder men mina fötter är våta och fryser men all detta är en bagatell. Jag vill leva och se dig och barnen. Jag kommer snart tillbaka till dig. ---- Vänta på mig min kära hustru, ty jag vill se dig och barnen. --- Jag har gett din adress till kompanichefen. Om det skulle hända något med mig så skickar han meddelanden till dig.

Ansökan om estniskt medborgarskap vid Estlands Ambassad i Stockholm

Pg av ordinarie val till kulturrådet av Estlandssvenskarnas Kulturförvaltning hösten 2016 rekommenderar vi alla som har registrerat sig i minoritetslängden men inte har estniskt medborgarskap, att ansöka om det i rätt tid. För att delta i val bör du ha estniskt medborgarskap (www.eestirootslane.ee/sv/val). Medborgarskap kan ansökas på Estlands Ambassad i Stockholm (glöm inte boka tid på ambassaden) och i PPA i Estland (Politsei- ja Piirivalveamet, www.politsei.ee).

Enligt informationen från Estniska Ambassaden sker ansökan om medborgarskap på följande sätt:

Först ska du styrka din härstamning. En vuxen person uppvisar sitt (svenska) pass och födelsebevis som anger vilka hans/hennes föräldrar är.

Personbevisen ska vara avfatta- de på estniska, ryska eller engelska och bestyrkta. I Sverige kan personbevis erhållas på engelska och för bestyrkning finns apostille från notarius publicus. Vi rekommenderar alltid att ta ett personbevis med så många uppgifter som möjligt.

T.ex.: Om du är estlandssvensk på mors sida vore det bra om detta födelsebevis – om möjligt,

men personbevisen brukar ha det så – innehåller mors flicknamn eftersom modern ju hade ett annat familjenamn när hon föddes i Estland. Annars måste man uppvisa något dokument också om namnändringar – på estniska, ryska eller engelska och bestyrkt. Och så borde man uppvisa något dokument om modern, det som ansökaren själv har från gamla tider eller så måste det beställas från arkivet.

Och fortsatt på samma vis. Om mor eller far inte var estlandssvensk, utan det var far/morföräldrar, måste man uppvisa mors eller faderns födelsebevis (på estniska, ryska eller engelska, bestyrkt) som

Fortsättning på sidan 36

Mahajääjate lood I

Kirjad Mariale

Jana Stahl (Öle-Jana)

Paul Stahl Andrese poeg sündis Noarootsis, Riguldi Vad talus 18.09.1908, 6-lapselise pere noorima lapsena. Olles hiljem sulane (Väike-Pakri Väikekülas) kohtas ta heledapäist Maria Berggren'i Suurküla Öle-Nistuve talust. Nad abiellusid 1934. Esimene laps sündis 1939 ja teine 1941. Pool aastat peale teise lapse sündi on ta sunnitud alustama rännakut, mis teda mitte kunagi enam ei toonud koju tagasi. See on üks lugu teiste traagiliste lugude hulgas ...

Vanaisa Paul jäi teadmata kadunuks 23. märtsil 1945 viibides rindel, mis asus sellel hetkel Kuramaal. Läti Kuramaa lahingute ägedust kirjeldab ta oma viimases kirjas kodustele 20. märts 1945 järgmiselt:

„Nüüd Maria kirjutab sinu sõjamees, saadan sulle jällegi kirja, mis kirjutab kaevikus ehk on päris kiskumine aga ei tea kui kaua see elu kestab niisuguse kuulirahe all. Praegu on niisugune kange mürin, et ei saa mõtteid koguda, näed ise missugune käekiri on. Kirjutab põlve peal, oma patarei tõmbab üle pea nii, et kõrvad kumisevad. Mina olen praegu veel elus ja terve aga ei tea ju millal kord tuleb ...“

Eesti oli ainuke aastatel 1939–1940 NSV Liidu poolt okupeeritud territoorium, mis ei olnud 1941. aasta juuli alguseks Saksa vägede poolt vallutatud. Aastatel 1919–1922 sündinud mehed (ja ka mõned varasematest aastakäikudest) koguti 2.–4. juulil 1941. aastal kokku ja saadeti Punaarmee mobiliseerimise sildi all Venemaale.

Esimene kiri Paulilt 23. juuli 1941 Tallinna lähedalt, kes on suunatud Venemaale ja oma saatust veel ei aima on täis tervitusi kaaslastelt kodustele ja optimistlik „... me ei tea veel praegu, kuidas meiega saab olema, aga loodan parimat. Tervita väikest Axlit ja väikest Lennartit, ole hea laste vastu ja rahusta neid armsakesi. Adjöö. Ela õnnelikult parim naine, parimate tervitustega sinu Paulilt“. Tallinnast sõidavad nad välja 27. juulil ja jõuavad Kotlase linna (Arhangelskist 200 km) Dvinaa jõe ääres 6. augustil 1941.

Järgmine kiri nagu arvata saabub alles 19. september 1944, kui Paul on jõudnud tagasi Venemaalt Eestisse ja imekombel ellu jäänud ja Siberis näguri päevi näinud ning kirjutab, et ta on päris paks. 22. septembril jõuab 354. laskurpolk Saksa vägedest mahajäetud Tallinna. 3. oktoobri kirjas juba pikemalt Muhu saare lähedalt mandrilt ja sellel korral saadab ta kirja igaks juhuks tuttava aadressil Kurkses, mitte kodustele: „Tervisi kadunult. Teie muidugi arvate, et mind enam ei ole elavate hulgas nagu seda pajatab saksa propaganda, kuid nagu näha olen veel elus ning terve....“.

Edaspidi saanud aasta lõpuks kontakti kodustega palub ta Marial

Maria ja Pauli pulmapilt 3. aprillist 1934.

Perekonna erakogu

kirjutada pikemalt ja rootsi keeles ning kirjeldada missugune on olukord kodusaarel. Ta kirjutab veel, et lootis saada puhkust suvel, kuid pole seda seni ikka veel saanud ja annab teada Pakritelt pärit meeste saatusest, kellega ta oli koos Siberis kuni 22. detsembrini 1943.

Jõulud 1944 kirjast kumab koduigatsust veelgi enam „Nii, homme on juba jõululaupäev, teil on ehk pühad seal oma kodus oma perekonnaga. Kuid minul on juba neljandad jõulud, mis lähevad mokka, kuid ei ole midagi parata – sõda. Tuleb võib-olla ka ükskord ee aeg, kui me üheskoos peame pühi. Mina olen Siberis olnud kahed jõulud, seal oli hirmus külm kuni 50 kraadi. Praegu aga viibin jällegi oma kodumaal, siin ei ole nii külm. Praegu oleme ühes külas Tallinna lähedal Lagedil. Kui sa mulle kirjutad, siis ole hea ja saada mulle paar pulmapilti, üks kus meie kahekesi peal oleme ja üks üldine, kus kõik peal on ja kui sul on, siis saada üks, kus sa ise peal oled ja lapsed, sest ma igatsen teid näha.....Sinule alati truu Paul. Ma rõõmustan väga, et te ära ei sõitnud.“

Mul on heameel, et vanaema

Maria vanaisa Pauli kirjad alles hoidis, sest nii sain ka mina vanaisa pisut tundma. Esimesel jõulupühal imestab ta, et kirjad nii hirmus kaua liiguvad (kaks nädalat) ja edasi: *“Kui sa mulle kirjutad, siis kirjuta, kuidas laste tervis on ja kas Lennart räägib juba. Axel juba muidugi suur poiss laulab ja räägib kõik. Õpeta lapsi hästi, ära ole laste vastu kuri, kurjus ei anna lastele midagi head, üks hea sõbralik sõna on palju parem.---, ja edasi muretseb ta kolimise pärast saarelt ja soovib Marial „võtta natuke maad kuskil nii, et leib igapäevane oleks omast käest“.*

16. jaanuar 1945 Tallinnas ja õnnelik Paul saanud kirja naiselt jagab kirjast saadud muljeid laste kohta ja annab nõu, mida teha tähtsa dokumendiga Punaarmee, mis aitaks naisel elujärge parandada. Veel soovib ta Marial tulla tädiga Tallinna teda vaatama. See kohtumine mingil põhjusel aset ei leia. Veebruar 1945 on teada, et rinne liigub edasi Lätimaale:

“Nüüd on kuulda, et läheme siit ära varsti kaugele, siis võtab

palju aega enne kui tagasi tulen. Kallis naine nagu tead mina olen sõjamees ja minu tee viib kaugele, sest praegu on sõda ja sõjakäik on see, mis viib mind kaugele oma perekonnast. Kahju, et ma ei saanud kodus käia, oleks tahtnud lapsi näha, see on mu palavaim soov. Kui ma kunagi tagasi tulen, siis on poisid kaunis suured juba. Mina soovin seda, et ole hea laste vastu. Kasvata nii hästi kui saad, nii hästi kui sõjaaeg lubab. Ära kurvasta selle üle, mis ma kirjutan, sest midagi pole parata. Hoia pea püsti ja löö läbi igasugustest raskustest, siis on sul alati kõik korras. Kui tulen tagasi, siis tulen jäädavalt sinu juurde.-----PS. Teatan sulle, et olen seersantide kursustel, mis kestavad kümme päeva ja praegu olen jaoülem ja varsti saame palka, siis saan juba 125 rubla kuus, sest olen miinipildur ja mul on natuke suurem palk.“

Järgmistes kirjades on tunda lahinguootust, muret haige poja pärast ja lootust, et sõda paari kuu pärast lõpeb ja „kui Jumal annab mulle õnne, et sealt eluga pääsen,

siis ei pea mind enam ükski vägi ja saan õige pea koju. Peaasi, et sa selle aja paar kuud veel saaksid saares olla, sest paari kuu pärast olen juba tagasi kodumaal.-----Loodan, et Lennart uuesti paraneb, ära nuta kallis, aeg on küll raske, kuid paraneb varsti. Soovides teile kõige paremat. Paul.“

Eelviimane kiri rindelt 16. märts 1945 Kuramaa, Läti. „Kallis naine. Praegu kirjutan rindelt, istume praegu kaitsekraavis ja kuulen kuidas suurtükid ja püssid mängivad oma kõva muusikat. On päris soe ilm, kuid jalad on märjad ja külmetavad, aga see on kõik väike asi. Mina tahan elada ja näha sind ja lapsed. Tulen varsti jälle tagasi sinu juurde.-----Oota mind kallis naine, sest sind ja lapsed tahan näha.-----Andsin sinu aadressi rooduvanemale. Kui midagi peaks minuga juhtuma, siis tema saadab sulle teated.“

Fortsättning från sidan 34.

anger vilka hans/hennes (faderns/moderns) föräldrar är.

Det kan hända att ansökaren själv har kvar något dokument som anger att någon är estnisk medborgare, eller något annat dokument från förekrigstiden, det hjälper alltid. Om du inte har några dokument, så rekommenderar vi dig att beställa en avskrift av familjelängder (perekonnakirjad) som fördes 1926-1940 och som bevaras i estniska länsarkiv (maakonnaarhiiv), dvs. man måste veta var ens föräldrar eller far/

morföräldrar föddes/bodde. Om någon händelse inträffade före 1926 måste man fundera - det är möjligt att uppgifterna finns i länsarkivet (Maakonnaarhiiv) eller Riksarkivet (Rahvusarhiiv).

Och till sist – ibland är det möjligt att föräldrar eller far/morföräldrar finns redan i Estlands befolkningsregister. Det hjälper också eftersom det visar att de är införda i registret på grundval av något dokument. Det innebär inte något automatiskt medborgarskap men hjälper dig att ”spana fram”

uppgifterna.

Om ansökning i PPA i Estland:

<https://www.politsei.ee/et/teenused/eesti-kodakondsus/taiskasvanule/>

En by att minnas

Författare Jutta Holst

ISBN 978-9949-38-704-5

”Denna tvåspråkiga bok presenterar den estlandssvenska byn Spithamn med fokus på etnografi och kulturhistoria. En by, vars säregna lokala kultur och livsstil dog ut vid evakueringen av byborna till Sverige. Under sovjettiden dominerades byn av krigsmakten (kustbevakning och flygvärn), kolchosen krympte ihop och byn förtvinade.»

Boken är inbunden, med 216 sidor, med 133 illustrationer, varav 22 är fyrfärgstryck.

Säljes på SOV, Roslagsgatan 57, Stockholm. Pris 200 SEK

Spitam Küla mis meeles

Autor Jutta Holst

ISBN 978-9949-38-704-5

See kakskeelne rahvateadusliku ja kultuur-ajaloolise põhijoonega raamat tutvustab Eesti mandri loodetipus asuvat rannarootsi küla. Selle sajandite jooksul kujunenud omapärase sisekultuuriga elulaad lõppes elanike lahkuemisega 1940. aastatel Rootsi. Nõukogude ajal võimutses külas kaks sõjaväeosa (piirivalve ja õhukaitse), kolhoos lõpetas tegevuse ning külaelu hääbus. Ajaloolasena on koostaja kasutanud võimalikult palju arhiivandmeid.”

Raamat on kõvakõiteline, 216 lehekülge, 133 illustratsiooniga, neist 22 värvilised. Raamat on müügil Tallinnas Rootsi-Mihkli kirikus; Haapsalus Rannarootsi muuseumis ning raamatupoodides Rahva Raamat ja Apollo.

På strövtåg i Aiboland

En reportagebok om svenskbygderna i Estland

Text: Mikael Sjövall

Foto: Patrik Rastenberger

Utgivare: SOV

212 sidor, fyrfärgstryck, boken innehåller över 70 fotografier

Skribenten Mikael Sjövall och fotografen Patrik Rastenberger har de senaste två åren dokumenterat den estlandssvenska kulturen genom att intervjua och fotografera estlandssvenskar i förskingringen. Resultatet är en reportagebok som gestaltar det som återstår av den svenska kulturen och det svenska språket i Estland. Den estniska verkligheten kompletteras med avstickare till Gammalsvenskby i Ukraina samt Stockholm och Gräsö i Sverige. Boken är en värdefull dokumentation av den estlandssvenska kulturens olika skepnader och Sjövall sätter fingret på den ömma punkten: ”utrotningshotade kulturer och språk behöver institutioner såsom skolor och daghem för att överleva, annars förskjuts språket från den offentliga sfären till den privata. Och om svenskan blir en privat fråga i stället för en kollektiv angelägenhet i Estland så kommer den estlandssvenska kulturen att sakta men säkert att försvinna.” Boken finns endast på svenska.

Finns att köpa på SOV i Sverige: Pris medlem i SOV 200 SEK + porto. Övriga 250 SEK + porto

I Estland: Aibolands museum, Roosta stugby: Pris 20 €

Jubilarer januari-juni 2016

Juubilarid jaanuar-juuni 2016

60 år

Lars Holm 3 januari
Karin Berg 13 februar
Mari Lemberg 7 mars
Kai Tennisberg 2 april

65 år

Toivo Tomingas 24 februari
Elisabeth Bäckman 13 mars
John Edvin Vesterby 25 april
Kalev Kukk 3 juni

70 år

Sonja-Susanna Tuulik 16 januari
Margareta Hammerman 8 februari
Rein Lilienberg 7 mars
Eha Timmerman 22 mars
John-Evert Hamberg 19 april
Lennart Sehlberg 1 maj

Elin Pajus 25 maj
Mare Rosen 13 juni

75 år

Eha Kopli 12 februari
Tage Hammerman 7 april
Inger Johansson 23 april

80 år

Olav-Haljand Männiksaar 12 mars
Ants-Enno Lõhmus 17 mars
Evi Saga Mellquist 3 april

Helgi Ambrosen 28 april
Gunhild Eriksson 23 juni

85 år

Nils Henrik Tennisberg 12 januari
Ivar Boman 12 januari
Arnold Lindgren 7 juni
Jenny Vendela Melin 14 juni

90 år

Erling Bo Schönberg 17 april
Katarina Lindström 16 maj

95 år

Leida Kuinberg 12 januari

Till Minne

Uile Merike Kärk-Remes

Det blev en stor chock för oss när vi fick höra att Uile Kärk-Remes hade avlidit. Den 20 oktober somnade hon in i Sverige. De flesta av oss inom den estlandssvenska kretsen, visste inte ens att hon varit sjuk, men hade saknat henne vid de tillfällen där hennes närvaro var självklar. Vi båda talade med henne i våras och hon var då med på Kul-

turförvaltningens vårsammanträde och allt var som vanligt. Vi lovade varandra att höras av när hon kom till Stockholm så vi kunde träffas. Men så blev det aldrig. Sorgen över förlusten av en god vän tynger.

Uile var en eldsjäl inom svenskheten i Estland. Hennes stora engagemang var det som drev fram estlandssvenskarnas kultura autonomi. Utan hennes enorma arbetsinsats har vi nog inte stått där vi står idag. Genom sitt stora kontaktnät och kunskaper om samhället i Estland lyckades hon lotsa idén om återupprättad kultura autonomi från tanke till verklighet för oss estlandssvenskar. Under de tre första åren med Kulturrådet (som det hette då) arbetade vi oerhört nära varandra, Uile och vi. Hon som ordförande för Kulturrådet och vi som ledamöter i den första styrelsen. Vi hade nästan daglig kontakt och ibland fick hennes entusiasm oss att verkligen undra om hon aldrig

sov eller tog sig ledigt. Men tack vare hennes arbete fick estlandssvenskarna ett gott rykte i Estland och hon drev frågorna framåt hela tiden. Inte alltid i medvind, skall tilläggas.

Vi satt många gånger i timslånga skypesamtal och hon bara bubblade fram idéer. Hon var inte heller den personen som bara lade fram idéerna utan oftast genomförde hon dem också. Under de, lite drygt, tre år vi samarbetade grundades också en riktig vänskap mellan oss. Vi kommer att sakna hennes skypesamtal, entusiasm, kunskaper och hennes engagemang. Vi har alla henne att tacka för mycket. Hon var den som lade grunden till den Kulturförvaltning som är idag.

Våra tankar går till hennes son, dotter och barnbarn.

Ingegerd Lindström och Lars Rönnberg

Uile Merike Kärk-Remes in memoriam

Meie hulgast on lahkunud Uile Merike Kärk Remes, kes oli eestirootslaste kultuuriautonomias struktuuri loomise juures ja oli esimese eestirootslaste kultuuriomavalitsuse nõukogu ehk kultuurinõukogu esimees. Ta tegutses Rootsi Hariduse Seltsi juhatuses selle taastamisel ja Eestirootslaste Kultuuri Seltsi juures ja ajalehe RONOR toimetuses. Samuti panustas ta Tallinna Pedagoogikaülikooli skandinavistika osakonna loomisesse ja oli selle osakonna juhataja.

Oleme mõtetes tema laste ja lastelastega.

Eestirootslaste Kultuuriomavalitsuse juhatuse ja nõukogu.

Till minne av Uile Kärk-Remes

Uile Kärk-Remes saknas bland oss. Hon var den som strukturerade upp den estlandssvenska kulturen och var också Kulturrådets första ordförande. Hon satt också i styrelsen för SOV i Estland då den startade igen samt i SESK:s styrelse och hon arbetade också med tidningen RONOR. Samtidigt var hon med då man skapade Tallins Pedagoguniversitets skandinaviska del och var den avdelningens chef.

Vi känner med hennes barn och barnbarn.

Estlandssvenskarnas Kulturförvaltning och stiftelse

Järelehüüe

Uile Kärk-Remes

Teade Uile Kärk-Remesi surmast tekitab meis suure šoki. Ta lahkus meie hulgast Rootsis 20. septembril. Enamik eestirootslaste ringkonnast ei teadnudki, et ta haige oli, kuid tundsid üritustel, kus tema kohalolu oli enesestmõistetav, temast puudust. Rääkisime temaga kevadel, kui ta viibis Kultuuriomavalitsuse kevadisel koosolekul. Kõik oli nii nagu ikka. Lubasime üksteisele, et kui ta Stockholmi tuleb, andku endast teada, saame kokku. Seda kokkusaamist ei tulnud. Jäi vaid rusuv lein hea sõbra kaotuse üle.

Uile oli Eesti rootsluse tulihing. Tema energia viis eestirootslaste kultuuriautonomias edasi. Ilma tema tohutu tööta ei oleks me praegu seal, kus me täna oleme. Tänu

laialdastele sidemetele ja teadmistele Eesti ühiskonnast suutis ta meie, eestirootslaste idee taastatud kultuuriautonomias kohta ellu viia. Esimese kolme Kultuurinõukogus (nagu seda nii nimetati) oldud aasta jooksul tegime Uilega tihedat koostööd. Tema Kultuurinõukogu esimehena ja meie esimese juhatuse liikmetena. Olime temaga pea igapäevaselt ühenduses ja mõnikord tekitab tema entusiasm meis tõsise küsimuse, kas ta kunagi ka magab või puhkab. Kuid tänu tema tööle on eestirootslastel Eestis hea maine ja ta tegeles nende küsimustega pidevalt edasi. Lisatagu, et mitte alati pärituules.

Pidasime Skype'is sageli tundi-depikkusi kõnelusi ja temast ainult

ideid pulbitseski. Ta polnud ka mitte ainult ideede generaator, ta viis need ka ellu. Nende pea kolme aasta jooksul tekkis meie vahel tõeline sõprus. Tunneme tema Skype-vestlustest, entusiasmist, teadmistest ja energiast puudust. Meil kõigil on, mille eest teda tänada. Tema pani aluse tänasele Kultuuriomavalitsusele.

Oleme mõtetes tema poja, tütre ja lastelastega.

Ingegerd Lindström ja Lars Rönberg

S:t Mikaelsskyrkan
Rüütli 9
10130 Tallinn

Internationell julnattsmässa 24 december kl 23

Juldagens högmässa 25 december kl 12

Rahvusvaheline Jõuluöö missa 24. detsembril kl 23

Esimese Jõulupüha jumalateenistus 25. detsembril kl. 12

Välkomna till kyrkan i jul! / Tere tulemast!

Estlandssvenskarnas Sång- och dansfest 2016

Boka in helgen 1-3 juli 2016 och kom till Hapsal och ta del av sång- och dansfesten.

Mer detaljerat program kommer i nästa nummer av Estlandssvensk.

Eestirootslaste laulu- ja tantsupidu 2016

Oled oodatud 1.-3. juulil 2016 Haapsalus toimuvale laulu- ja tantsupeole.

Täpsem kava Eestirootslase järgmises numbris.

Rannarootsi muuseum 2016/Aibolands museum 2016

13 februari	Pere vastlapäev/Vinterdag för hela familjen kl 12.00
10 mars	Viltimise töötuba/Workshop; Tovning kl 10.00
9 april	Puupaatide tõrvamise talgupäev/Talkodag - museets båtar tjäras kl 12.00
30 april	Jääräime teemapäev koos programmiga/Temadag för rökt fisk – strömming kl 12.00
28 maj	Tuulehaugi teemapäev koos programmiga/Temadag för rökt fisk – näbbgädda kl 12.00
30 juni	Pakri näituse avamine/Invigning av utställningen om Rågöarna kl 12.00
16 juli	Merekultuuri päev/Sjökulturdag
20-22 juli	Talgud Ruhnu muuseumis ja Korsi talus/Talko på Runö museum och Korsgården
13 augusti	Lesta teemapäev koos programmiga/Temadag för rökt fisk – flundra kl 12.00
20 augusti	Käsitöömeistrite päev koostöös Stundars muuseumiga Soomest/Hantverksdag med Stundars museum från Finland

Välkomna!